

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

**Методичні вказівки до семінарських занять, самостійної та
контрольної роботи для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти спеціальності 033 – Філософія**

Затверджено
на засіданні кафедри
філософії і суспільних наук
протокол № 9
від 31.08.2023 р.

ЧЕРНІГІВ 2023

Історія української суспільно-політичної думки. Методичні вказівки до семінарських занять, самостійної та контрольної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 033 – Філософія / Укладач Колєватов О.О. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 60 с.

Укладач: Колєватов Олексій Олександрович, кандидат історичних наук,
доцент, доцент кафедри філософії і суспільних наук

Відповідальний за випуск: Шакун Н.В., кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри філософії і суспільних наук

Рецензент: Киселиця Світлана Володимирівна, кандидат філософських наук,
доцент, доцент кафедри філософії і суспільних наук НУ
«Чернігівська політехніка»

©О.О. Колєватов, 2023 р.

©НУ «Чернігівська політехніка», 2023 р.

Вступ

Історія української суспільно-політичної думки – одна із важливих складових духовної культури громадян України. У ній сконцентрований величезний політичний досвід минулих поколінь, відображені основні напрямки попередніх досліджень суспільно-політичної проблематики. Цей пізнавальний досвід, ідеї та досягнення минулого помітно впливають на погляди, орієнтації, на теорію та практику сьогодення.

Історія української суспільно-політичної думки дозволяє зрозуміти, як в боротьбі і зіткненнях різноманітних поглядів, позицій одночасно йшов і йде процес розвитку пізнання природи держави, поглиблювалися уявлення про свободу, незалежність, справедливість, законність, «ідеальний» устрій держави, свободи людини, форми і принципи взаємин особи та влади.

Методичні вказівки відповідають змісту робочої програми з дисципліни «Історія української суспільно-політичної думки» та призначені для застосування в навчальному процесі здобувачами вищої освіти під час аудиторних занять.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

1. Суспільно-політична думка від княжої доби до XVII ст.

Політичні ідеї творів «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона та «Повісті минулих літ». «Повчання» Володимира Мономаха як політичний заповіт. Суспільно-політичні ідеї Данила Заточника. Політичні ідеї та засади державності в Галицько-Волинському літописі й Литовських статутах. Сутність держави та проблеми політичної влади в суспільно-політичних поглядах С. Оріховського-Роксолана. Гуманістичний суспільно-політичний світогляд Й. Верещинського. Суспільно-політичні погляди представників Острозької академії.

2. Суспільно-політичні погляди XVII – XVIII ст.

Суспільно-політичний світогляд З. Копистенського. Християнський гуманізм К. Ставровецького. Морально-етичні та державно-політичні ідеї П. Могили. Релігійно-політичні просвітницькі погляди І. Борецького. Політико-правова концепція Ю. Немирича. Уявлення про державу, політичну націю та легітимність влади в концепціях Ф. Софоновича. Державницька концепція Б. Хмельницького. Суспільно-політичні погляди С. Яворського. Концепція держави освіченого абсолютизму Ф. Прокоповича. Політичні ідеї у козацьких літописах (С. Величка, Г. Граб'янки). «Просвітницький» напрям суспільно-політичної думки (Я. Козельський, М. Козачинський, В. Каразин). Суспільно-політичний ідеал Г. Сковороди.

3. Суспільно-політична думка першої половини XIX ст.

Ідеологічні засади українських автономістів. «Історія Русів» як декларація прав української нації. Декабристський рух в Україні. Політичні ідеї представників «Руської Трійці». О.-Ю. Федькович – передвісник українського національного відродження Буковини. Суспільно-політичні погляди діячів Кирило-Мефодіївського товариства.

4. Громадсько-політична думка другої половини XIX – початку XX ст.

Соціально-політичні погляди В. Антоновича. Концепція державності та місцевого самоврядування в поглядах М. Драгоманова. Соціально-політичні погляди С. Подолинського. Ідеї державності та національного відродження в концепції І. Франка. Політичний модернізм Лесі Українки. Соціально-політичні погляди М. Грушевського. М. Міхновський та народження українського націоналізму. Ліберальні ідеї Б. Кістяківського. Національне питання в працях М. Порша.

5. Суспільно-політична думка доби революції 1917 – 1921 рр. та 20-х років XX ст.

Відображення ідей української революції в суспільно-політичній діяльності М. Грушевського. Еволюція державно-політичних поглядів В. Винниченка. Державотворчі та військово-політичні погляди С. Петлюри. Сутність «українізації»: політичні підходи Г. Гринька та М. Скрипника. . Політичні ідеї представників «націонал-ухильництва» (О. Шумський, М. Хвильовий, М. Волобуєв, Ю. Лапчинський). Політична ідея у теорії та практиці західноукраїнських діячів національно-демократичного напрямку (Д. Левицький, М. Галущинський, В. Мудрий, В. Целевич, М. Рудницька). «Чинний націоналізм» Д. Донцова. Внесок С. Ленкавського у розвиток ідеології ОУН.

6. Суспільно-політичні погляди 30-х – 50-х років ХХ ст.

Державницький націоналізм В. Старосольського. Державотворчі ідеали В. Мартинця. «Творчий націоналізм» Д. Палієва та М. Шлемкевича. Ідея християнського патріотизму в поглядах А. Шептицького. Клерикально-консервативні ідеї Г. Хомишина та О. Назарука. Політичні погляди радянофілів. Українська політична думка націоналістичного спрямування (М. Сціборський, Ю. Липа, Ю. Вассиян). Українська політична думка націонал-демократичного спрямування (С. Дністрянський, О. Ейхельман, О.-І. Бочковський). Українська політична думка консервативного спрямування (В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський). Комуністична партійна домінанта політичної думки в творах радянських письменників із номенклатурного оточення керівництва УРСР. Національно-орієнтований контекст політичної проблематики в творах українських письменників і поетів (О. Довженко, О. Гончар, В. Сосюра).

7. Суспільно-політична думка 60-х – 80-х років ХХ ст.

Трансформація народницьких ідей І. Багряного. Ліберальна політична філософія І. Лисяк-Рудницького. Український неомарксизм у повоєнний період (В. Винниченко, Р. Роздольський, І. Майстренко, В. Голубничий). Розвиток націоналістичних ідей у діаспорі (Д. Донцов, Л. Ребет). Громадсько-політична діяльність О. Гончара. Особливості політичної думки представників української радянської творчої інтелігенції (П. Загребельний, Б. Олійник, Ф. Роговий, М. Брайчевський). Зародження політичної науки в СРСР (П. Недбайло, Б. Бабій, Ф. Бурлацький, Г. Шахназаров). Прогресивні конституційні ідеї В. Стуса. Поєднання прорадянської ідеології та демократичних ідей у політичних поглядах В. Симоненка. Державницька доктрина В. Чорновола. Антиколоніальні ідеї Л. Лук'яненка. Критика радянського імперського режиму С. Хмарою. Гуманістичний критицизм влади Л. Плюща. Свобода совісті як основа демократичного суспільства у працях В. Романюка. Політичне значення Української греко-католицької церкви у поглядах І. Геля.

8. Сучасний стан формування вітчизняних суспільно-політичних поглядів та ідей

Розвиток суспільно-політичної думки на початку ХХ ст. Вплив біхевіоралізму та постбіхевіоралізму на розвиток політичної науки. Західноєвропейська суспільно-політична думка 50-х – 80-х рр. ХХ ст. Вивчення громадської думки. Становлення концепції тоталітаризму. Проблема глобалізації.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Суспільно-політична думка від княжої доби до XVII ст.

План

1. Політична думка княжої доби.
2. Політичні погляди у добу Галицько-Волинського князівства та Литовсько-Польської держави.
3. Сутність держави та проблеми політичної влади в суспільно-політичних поглядах С. Оріховського-Роксалана та Й. Верещинського.
4. Суспільно-політична думка другої половини XVI ст.

Теми рефератів

1. Суспільно-політичні ідеї твору «Слово про закон і благодать» та «Повісті минулих літ».
2. «Повчання» Володимира Мономаха як політичний заповіт.
3. Ідея політичного об'єднання українських земель у творі «Слово о полку Ігоревім».
4. Політичні ідеї Галицько-Волинського літопису.
5. Політичні ідеї централізації держави та зміцнення королівської влади в Судебнику Великого князя Казимира.
6. Політичні засади державності в Литовських статутах.
7. Суспільно-політичні погляди С. Оріховського-Роксолана.
8. Релігійно-політичні погляди П. Скарги та С. Зизанія.
9. Гуманістичний суспільно-політичний світогляд Й. Верещинського.
10. Суспільно-політичні погляди представників Острозької академії.

Тема для дискусії

Чинники впливу на розвиток суспільно-політичної думки на українських землях у XVI ст.

Запитання для самоконтролю

1. Яким чином прийняття християнства на Русі вплинуло на розвиток політичної думки?
2. Які важливі суспільно-політичні проблеми Київської Русі містяться в історико-політичних творах давньоруського періоду?
3. На яких історичних прикладах митрополит Іларіон змальовує образ ідеального правителя?
4. У чому митрополит Іларіон вбачав основну запоруку єдності й сили держави, її територіально-політичної цілісності?
5. Яка основна проблема висувається у творі Нестора Літописця «Повість минулих літ»?

6. Охарактеризуйте бачення Нестором Літописцем співвідношення світської й церковної гілок влади.
7. Яким чином Володимир Мономах змальовує образ ідеального князя?
8. Які практичні вказівки щодо керівництва державою, управління підданими тощо дає Володимир Мономах у «Повчанні»?
9. У чому полягає провідна ідея твору «Слово о полку Ігоревім»?
10. Охарактеризуйте співвідношення духовної та світської влади у творчості Кирила Туровського.
11. Дайте загальну характеристику політичним ідеям Данила Заточника.
12. Які основні суспільно-політичні ідеї висвітлено в Галицько-Волинському літописі?
13. У чому сутність централізації держави та зміцнення королівської влади в «Судебнику» Великого князя Казимира?
14. Якими були політичні засади державності в Литовських статутах?
15. Якою була позиція Ю. Котермак-Дрогобича щодо відокремлення політичної науки від теології?
16. Що лежить в основі сутності основних положень щодо держави та влади в поглядах С. Оріховського?
17. Як характеризує та яку вважає кращою формою державного правління Оріховський?
18. Як еволюціонували погляди С. Оріховського щодо співвідношення церковної та світської влади у державі?
19. Як укладення Люблінської унії вплинуло на еволюції суспільно-політичних ідей?
20. Визначить вплив європейської Реформації на українську політичну думку.
21. Охарактеризуйте концепцію церковної унії П. Скарги.
22. Вкажіть на причини появи полемічної літератури та основні її тематичні напрямки в другій половині XVI ст. Яким був її вплив на політичну свідомість українців?
23. Хто з мислителів другої половини XVI ст. критикував і за що тогочасний лад і шляхту?
24. Проаналізуйте богословський формат критики тогочасного суспільно-політичного ладу С. Зизанія.
25. Вкажіть характеристики моделі Задніпровської козацької держави Й. Верещинського?
26. Яким був суспільно-політичний ідеал І. Вишенського?
27. Проаналізуйте зміст полеміки П. Скарги та І. Вишенського.
28. У чому полягає концепція соборності І. Вишенського?

Література

1. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
2. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.

3. Вирський Д. «Жонатий ксьондз»: справа з одруженням Станіслава Оріховського-Роксолана 1551 р. // Український історичний журнал. 2014. № 1 (514). С. 73–89.
4. Вирський Д. Станіслав Оріховський-Роксолан як історик та політичний мислитель. Кременчук: Вид-во КДПУ, 2001. 217 с.
5. Войтович Л.В. Княжа доба на Русі: портрети еліти. Біла Церква: Видавець О. Пшонківський, 2006. 782 с.
6. Галицько-Волинський літопис: дослідження. Текст. Коментар / ред.: М.Ф. Котляр; НАН України. Ін-т історії України. К.: Наук. думка, 2002. 400 с.
7. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
8. Дещинський Л.Є. Історія України та її державності: навч. посіб. / Дещинський Л.Є., Гаврилів І.О., Зінкевич Р.Д. та ін. Вид. 3-є, переробл. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 368 с
9. Дрогобич Ю. Роки і пророцтва / уклад. і наук. ред. В.М. Вандишев. Х.: Факт, 2002. 287 с.
10. Ідзьо В. Українська держава в XIII столітті і сучасна методологія державознавства // Мандрівець. 2002. № 4. С. 21–25.
11. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
12. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с
13. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
14. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст.: соціально-правові взаємини. Львів: Літ. агенція «Піраміда», 2003. 439 с.
15. Карасевич А.О. Київська Русь: історія політичної думки та її джерела: навч. посіб. К.: Наук. світ, 2002. 215 с.
16. Киричок О. Витоки української політичної філософії в Галицько-Волинському літописі // Наук. записки [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Сер.: «Філософія». 2011. Вип. 9. С. 55–63.
17. Ковальова С.Г. Судебник великого князя Казимира Ягайловича. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 112 с.
18. Колич О.І. Філософсько-правова концепція у працях полемістів львівських братств // Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер.: «Юридична». 2014. № 2. С. 412-422.
19. Колич О. І. Філософсько-правові ідеї Івана Вишенського // Наук. вісн. Львів. комерц. акад. Сер.: «Юридична». 2015. Вип. 2. С. 43–51.
20. Колич О. І. Філософсько-правові концепти полемістів Острозької академії // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Сер. «Юрид. науки». 2014. № 807. С. 236-244.
21. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.

22. Котляр М. Ф. Галицько-Волинське князівство (до 800-ліття утворення) // Український історичний журнал. 2000. № 1. С. 21–32.
23. Котляр М. Ф. Духовний світ літописання. К.: Ін-т історії України НАН України, 2011. 338 с.
24. Котляр М. Ф. Київський літопис XII століття. Історичне дослідження. К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. 316 с
25. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
26. Марченко М. Київська Русь у боротьбі з кочовиками до монгольської навали. К.: Промінь, 2012. 190 с.
27. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
28. Оріховський-Роксолан С. Листи // ІЗБОРНИК. Історія України ІХ–ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://izbornyk.org.ua/old14_16/old14_08.htm
29. Острозька академія ХVІ – ХVІІ століття. Енциклопедія / ред. кол.: І. Пасічник, П. Кралюк, А. Атаманенко та ін. Нац. ун-т «Острозька академія». Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2011. 512 с.
30. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
31. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ І–ІV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
32. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
33. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
34. Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець ХVІ – перша половина ХVІІ ст.): навч. посіб. К.: Либідь, 1998. 296 с.
35. Сас П. М. Українсько-польський мислитель доби Відродження Станіслав Оріховський: на шляху до історизму нового часу // Український історичний журнал. 1991. № 1. С. 87–98.
36. Сеньків Ю. Судебник 1468 року, його структура, зміст та значення // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: «Юридична». 2008. Вип. 46. С. 59–64.
37. Статути Великого князівства Литовського: у 3 т. (4 кн.) / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса: Юрид. л-ра, 2002. 462 с.
38. Сухарева С. В. Полемічна проза Петра Скарги на захист Берестейської унії // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 2010. № 21. Сер.: «Філолог. науки». С. 34–36.
39. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.

40. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примуш, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
41. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
42. Терлюк І.Я. Політико-правова доктрина козацького державотворення: нарис історії української державної ідеї. Львів: Вид-во Тараса Сороки, 2008. 300 с.
43. Тимошенко Л.В. Берестейська унія 1596 р. Дрогобич: Коло, 2004. 197 с.
44. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspijnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
45. Україна: хронологія розвитку / [авт., кер. проекту: А.В. Толстоухов, В.О. Зубанов]. Т. 2: Давні слов'яни. Київська Русь / [уклад.: О. О. Григор'єва та ін.; редкол.: П.П. Толочко та ін.]. К.: КРІОН, 2009. 543 с.
46. Щербак В. О. Становлення ідей козацької автономії в Речі Посполитій // Наукові записки. Т. 91. Іст. науки. 2009. С. 4-8.
47. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. К.: Критика, 2002. 416 с.
48. Яремчук В. Політична думка на вітчизняних теренах у домодерну добу (X – середина XVII століть) // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с.

Тема 2. Суспільно-політичні погляди XVII – XVIII ст.

План

1. Політична думка першої половини XVII ст.
2. Політичні погляди в добу визвольних змагань XVII ст.
3. Суспільно-політична думка періоду занепаду козацько-гетьманської держави (кінець XVII – XVIII ст.).

Теми рефератів

1. Суспільно-політичний світогляд З. Копистенського та М. Смотрицького.
2. Морально-етичні та державно-політичні ідеї П. Могили.
3. Релігійно-політичні просвітницькі погляди І. Борецького.
4. Полемічні та християнсько-моральні ідеї І. Гізеля.
5. Еволюція суспільно-політичних поглядів Ю. Немирича.
6. Уявлення про державу, політичну націю та легітимність влади в концепціях Ф. Софоновича.

7. Суспільно-політичні погляди С. Яворського.
8. Концепція держави освіченого абсолютизму Ф. Прокоповича.
9. Політичні ідеї у козацьких літописах (С. Величка, Г. Граб'янки).
10. Суспільно-політичний ідеал Г. Сковороди.

Тема для дискусії

Значення поглядів діячів «Просвітницького» напряму на подальшу еволюцію суспільно-політичної думки.

Запитання для самоконтролю

1. У чому проявилися гуманістичні та реформаційні тенденції, притаманні українській суспільно-політичній думці початку XVII ст.?
2. Розкрийте зміст полеміки між З. Копистенським (праця «Палінодія») та Л. Кревзою (трактат «Оборона єдності церковної»).
3. Проаналізуйте розкриття З. Копистенським козацької проблематики. Як в цілому взаємодіяло козацтво та братства?
4. Яким був ідеал людини-християнина Л. Зизанія?
5. Чому праця «Тренос» М. Смотрицького викликала такий значний суспільний резонанс? Які суспільно-політичні ідеї доносилися у ній?
6. Як у політичній думці України першої половини XVII ст. розкривається ставлення до тогочасного суспільно-політичного ладу польського королівства?
7. Як тогочасними українськими політичними мислителями вирішувалося питання про співвідношення церковної влади та світської?
8. У чому проявився християнський гуманізм К. Т. Ставровецького та яка відмінність цього типу гуманізму від ренесансного?
9. Які вимоги до церкви звучать у працях К. Т. Ставровецького?
10. Що стало причиною зміни змісту української суспільно-політичної думки у середині XVII століття?
11. Яким аспектам дослідження приділяли найбільшу увагу українські мислителі другої половини XVII століття?
12. Який внесок у розвиток української політичної думки зробила Києво-Могилянська академія?
13. Які ідеї розвинув П. Могила як прихильник української державності?
14. Як у працях П. Могили піднімається проблема співвідношення духовної і світської влади?
15. Вирішенням яких спільних питань займалися І. Борецький і П. Могила?
16. Яке смислове навантаження має полемічний твір І. Борецького «Пересторога»?
17. Які проблеми були в полі зору наукових інтересів І. Гізеля?
18. На яких аспектах були сконцентровані суспільно-політичні погляди І. Гізеля?
19. Яке коло політичних питань розглядає І. Гізель у трактаті «Синопис»?
20. У чому сутність республікансько-демократичних і федералістських ідей Ю. Немирича?

21. Поясніть, чому погляди на державу та владу Ф. Софоновича можуть бути показовим прикладом загальних державно-політичних ідей тієї доби.
22. Прихильником якої форми правління був Ф. Софонович?
23. Чому концепція гетьмана Б. Хмельницького стала вершиною державницького мислення доби розвинутої Козацької держави?
24. Чому Б. Хмельницького вважають одним із творців української національної геополітики?
25. У чому суть концепції освіченого абсолютизму Ф. Прокоповича?
26. Розкрийте зміст поглядів С. Яворського на взаємовідносини церковної та світської влади.
27. Чи можна вважати конституцію П. Орлика основою майбутнього європейського конституціоналізму?
28. Чи переконливим є твердження про існування в І. Мазепи концепції державної самостійності України?
29. У чому відмінність поглядів Г. Граб'янки і С. Величка?
30. Охарактеризуйте загальну політичну спрямованість козацьких літописів.
31. На які групи поділяє право Я. Козельський?
32. Які називав особисті права в галузі «природної юриспруденції» С. Десницький?
33. Які природні права людини виокремлює М. Козачинський?
34. Якою мірою можна уважати В. Капніста представником української самостійницької політичної думки?
35. Яка форма правління, на думку В. Каразіна, була оптимальна для тогочасної Російської імперії?
36. У чому основний зміст теорії «сродности» Г. Сковороди?
37. Які основні причини занепаду упродовж XVIII ст. державницького концепту в українській політичній думці?

Література

1. Бабич С. Творчість Мелетія Смотрицького у контексті раннього українського бароко. Львів: Свічадо, 2008. 180 с.
2. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
3. Бевз Т. Політичні ідеї та ідеали українців у період середини XVIII – середини XIX століть // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-185.
4. Гетьман Іван Мазепа: постать, оточення, епоха: зб. наук. пр. К.: Ін-т історії України НАНУ, 2008. 398 с
5. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.

6. Горобець В.М. Еліта козацької України в пошуках політичної легітимації: стосунки з Москвою та Варшавою, 1654–1665 / відп. ред. В. А. Смолій; НАН України; Ін-т історії України. К.: Ін-т історії України, 2001. 533 с.
7. Дойчик М. Специфіка розуміння ідеї гідності в українському ренесансному гуманізмі // Філософія, соціологія, психологія: зб. наук. праць Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. 2011. Вип. 16 (1). С. 47-52.
8. Затилюк Я. В. Давньоруська історія на службі у київських церковних ієрархів середини – другої половини XVII століття: політична риторика та статус митрополії // Український історичний журнал. 2012. № 6. С. 40–56.
9. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
10. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с
11. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
12. Кагамлик С. Галицька складова Київської церковної ієрархії XVII – XVIII століття // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер.: «Історія». 2011. № 15. С. 13–12.
13. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст.: соціально-правові взаємини. Львів: Літ. агенція «Піраміда», 2003. 439 с.
14. Кашуба М. Скарбниця ідей та думок: сучасна українська версія «Євангелія учительного» Кирила Транквіліона Ставровецького. Львів: Свічадо, 2014, 679 с.
15. Києво-Могилянська академія в іменах, XVII–XVIII ст.: енцикл. / [наук. ред., упоряд. З.І. Хижняк; відп. ред. В.С. Брюховецький]. К.: КМ Академія, 2001. 734 с.
16. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
17. Когут З. Від Гадяча до Андрусова: осмислення «отчизни» в українській політичній культурі // Гадяцька унія 1658 року: контро версії минулого і сучасність: зб. ст. за матеріалами Міжн. наук. конф. (Полтава, 16-17 вересня 2008 р.). Полтава, 2009. С. 82-89.
18. Костельнюк М. Ідея української державності Петра Могили: спроба ретроспекції першоджерел українського консерватизму // Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 22. «Політ. науки та методика викладання соц.-політ. дисциплін». 2013. Вип. 12. С. 9-14.
19. Костельнюк М. Політичний аспект діяльності Петра Могили // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2011. Вип. 22. С. 127-134.
20. Кралюк П. М. Мелетій Смотрицький і українське духовно-культурне відродження кінця XVI – початку XVII ст. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2007. 208 с.

21. Кресін О. Основні проблеми української правової та політичної думки другої половини XVII – початку XVIII ст. // Держава і право. 2001. Вип. 12. С. 65-78.
22. Кривошея В.В. Козацька еліта Гетьманщини (Українська козацька старшина в умовах початкового етапу Громадянської війни (1658–1663 рр.)). К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 452 с.
23. Криса Б. Кирило Транквіліон Ставровецький: історія творчої особистості // Українське літературознавство. 2013. Вип. 77. С. 285–296.
24. Куташев І. В. Гадяцький трактат у контексті розвитку української політичної думки // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер.: «Філософія. Політологія». 2006. Вип. 81. С. 54-57.
25. Куташев І. Етапи становлення та розвитку державотворчої концепції Богдана Хмельницького // Політологічний вісник. 2005. Вип. 20. С. 90-101.
26. Куташев І. Ідеї державності у працях мислителів-полемістів доби гетьманщини // Політологічний вісник. 2008. Вип. 30. С. 153-164.
27. Куташев І. Орієнтаційні ідеї у політичних позиціях українських гетьманів // Політологічний вісник. 2006. Вип. 22. С. 60-70.
28. Куташев І. Політична думка доби гетьманщини. К.: Укр. Центр духовн. культури, 2007. 320 с.
29. Куташев І. Політичні ідеї періоду становлення Козацької держави // Політичний менеджмент. 2007. № 2. С. 176-186.
30. Куташев І. Політичні погляди гетьманів Б. Хмельницького та І. Виговського // Політичний менеджмент. 2007. № 1. С. 173-185.
31. Куташев І. Політична думка доби становлення Козацької держави // Наук. зап. ІПіЕПД. 2006. Вип. 30, Кн. 2. С. 420-434.
32. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
33. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки / пер. із староукр. К.: Т-во «Знання» України, 1992. 192 с.
34. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
35. Немирич Ю. Роздуми про війну з московитами [пер. з лат. В.Д. Литвинова, Я.М. Стратій; упоряд. і передм. В.Д. Литвинова]. К.: Академперіодика, 2014. 60 с.
36. Ніколаєнко Н. О. Громадсько-політична діяльність В. Н. Каразіна // Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту ім. П. Могили]. Т. 12. Політ. науки. 2001. С. 90-92.
37. Огієнко І. Богдан Хмельницький. К.: Наша культура і наука, 2004. 448 с.
38. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
39. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.

40. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Гришук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
41. Прядко Н. «Громадянський гуманізм» як основний принцип формування суспільно-активної особистості у філософському вченні І. Гізеля // Філософські обрії. 2007. № 17. С. 43-55.
42. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
43. Сас П. М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.) : навч. посіб. К.: Либідь, 1998. 296 с.
44. Степенькіна П. Я. Захарія Копистенський про запорозьке козацтво // Наукові записки НаУКМА. Том 21. Іст. науки. 2003. С. 16–18.
45. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
46. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примуш, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
47. Твердохліб А. І. Роль Івана (Іова) Борецького в становленні та розвитку Львівської братської школи // Зб. наук. праць Полт. держ. пед. ун-ту ім. В.Г. Короленка. Сер.: «Пед. науки». 2013. Вип. 2 (58). С. 142-146.
48. Ткаченко В. Ідея державотворення П. Могили // Наукові записки НаУКМА. 2010. Том 103. «Юридичні науки». С. 64-66.
49. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
50. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspilnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
51. Хвойницька Х. М. Осмислення ідеї природного права у працях діячів Києво-Могилянської академії // Гілея. 2012. Вип. 61 (6). С. 411-415.
52. Хижняк З. І. Історія Києво-Могилянської академії. К.: КМ Академія, 2003. 184 с.
53. Хрідочкін А. В. Життя і діяльність В. Н. Каразіна // Гуманітарний журнал. 2000. № 3-4 (7-8). С. 110-115.
54. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. К.: Критика, 2002. 416 с.
55. Яремчук В. Політична думка на вітчизняних теренах у домодерну добу (X – середина XVII століть) // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 155-170.

Тема 3. Суспільно-політична думка першої половини XIX ст.

План

1. Суспільно-політична думка початку національного відродження на українських землях у складі Російської імперії.
2. Політична думка на теренах західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії.
3. Суспільно-політичні погляди діячів Кирило-Мефодіївського товариства.

Теми рефератів

1. Ідеологічні засади українських автономістів першої половини XIX ст.
2. «Історія Русів» як декларація прав української нації.
3. Суспільно-політичні погляди діячів декабристського руху в Україні.
4. Політичні ідеї представників «Руської Трійці».
5. Політична програма Кирило-Мефодіївського товариства.
6. Суспільно-політична позиція Т. Шевченка.
7. Суспільно-політичні погляди М. Костомарова.
8. Мінливість політичного світогляду П. Куліша.
9. Револьюційно-демократичні погляди М. Гулака.
10. Суспільно-політичні погляди Г. Андрузького.

Тема для дискусії

Кирило-Мефодіївського товариств: його роль і значення для еволюції вітчизняної суспільно-політичної думки.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте ключові суспільно-політичні та соціальні передумови національного відродження в першій половині XIX ст.
2. Завдяки чому на початку XIX ст. активізується український опозиційний до російського царизму рух?
3. Узагальніть основні ідеологічні засади українських автономістів?
4. Назвіть ключові полемічні праці В. Полетики, Т. Калинського, Ф. Туманського, А. Чепи. Які ідеї вони розвивали у своїх роботах?
5. Коли була написана «Ода на рабство» В. Капніста? Як Ви оціните її вплив на автономістський рух в Україні?
6. Який внесок В. Капніста у процес практичної підготовки до повалення російського імперського панування?
7. Чим зумовлена вагома роль «Історії Русів» у національному відродженні першій половині XIX ст.? Проаналізуйте державницькі ідеї, викладені в «Історії Русів».
8. Які ідеї стали ідеологічним підґрунтям декабристського руху в Україні?
9. Назвіть ключові декабристські організації в Україні, їхніх лідерів і суспільно-політичні ідеали.

10. Як вплинула поява «Русалки Дністрової» на український національний рух у Галичині?
11. Яке політичне значення «Русалки Дністрової»?
12. Окресліть тематику суспільно-політичних ідейних пошуків І. Вагилевича.
13. Яких національно-політичних трансформацій зазнав світогляд Я. Головацького?
14. Які суспільно-політичні ідеї відобразилися у поетичній та прозовій спадщині О.-Ю. Федьковича?
15. Якою є суть політично-правових ідей у документах Кирило-Мефодіївського товариства?
16. Проаналізуйте політико-правові погляди М. Костомарова.
17. Як М. Костомаров обґрунтовував ідею федеративного устрою для України?
18. Назвіть головну політичну мету Кирило-Мефодіївського товариства та шляхи її досягнення.
19. Якими були політичні ідеї, виражені у творчості Т. Шевченка?
20. Якою була еволюція політичних поглядів Шевченка у періодизації І. Франка?
21. Визначте головні політичні ідеї «Книг буття українського народу».
22. Якою є особлива місія українського народу в «Книгах буття...» М. Костомарова?
23. Визначте основні ідеї праці М. Костомарова «Дві руські народності».
24. Розкрийте питання самостійного існування України в програмних документах Кирило-Мефодіївського товариства.
25. У чому полягає мінливість суспільно-політичних поглядів П. Куліша?
26. Якими є джерела політичної влади у слов'янських народів у працях М. Гулака?
27. Дайте аналіз конституційних проектів Г. Андрузького та розкрийте їх значення для українського конституціоналізму.
28. Яким є значення діяльності Кирило-Мефодіївського товариства для подальшого розвитку української політичної думки.

Література

1. Абросимова С. В. А. Чапа і невідомі маргіналії з його бібліотеки // Січеславський альманах. 2006. № 2. С. 134-152.
2. Андрусяк Т. Правові погляди Івана Вагилевича (До 200-річчя від дня народження) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. «Юридична». 2012. Вип. 56. С. 65-73.
3. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
4. Бевз Т. Політичні ідеї та ідеали українців у період середини XVIII – середини XIX століть // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса; редкол.:

- О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-185.
5. Виноградник Т. Громадсько-політична діяльність Івана Вагилевича // Наук. записки. Вип. 5-6. Івано-Франківськ, 2001. С. 35-39.
 6. Волкова О. Ю. Історія таємних організацій у Росії у першій чверті ХІХ століття в науковій спадщині Михайла Драгоманова // Наук. праці іст. фак-ту Запоріз. нац. ун-ту. 2014. Вип. 38. С. 324-327.
 7. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
 8. Гордієнко Д. Тарас Шевченко і декабристи // Шевченкознавчі студії: зб. наук. пр. 2007. Вип. 10. С. 131-138.
 9. Гончарук П. Засівач доброго, розумного, світлого: (до 180-річчя від дня народження кирило-мефодіївця, вченого-енциклопедиста М. І. Гулака) // Київська старовина. 2003. № 2. С. 114-132.
 10. Гончарук П. Провісники української ідеї (до 160-річчя Кирило-Мефодіївського товариства) // Київська старовина. 2006. № 1. С. 3-30.
 11. Декабристи в Україні: дослідження й матеріали / упоряд. Г.Д. Казьмирчук, Ю.В. Латиш; наук. ред. Г.Д. Казьмирчука. К., 2013. Т. 7. 440 с.
 12. Дзюба І. Тарас Шевченко. К.: Альтернативи, 2005. 704 с.
 13. Донік О. М. Україна: у складі двох імперій (остання чверть ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.). К.: Кріон, 2011. 248 с.
 14. Драгоманов М. Листи на Наддніпрянську Україну. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/drag/drag207.htm>
 15. Іваночко К. Роль Маркіяна Шашкевича у становлення нової української літературної мови в Галичині // Культура слова. 2003. Вип. 63. С. 23-26.
 16. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
 17. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с
 18. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
 19. Казьмирчук Г.Д. Вибрані твори. Том 1. Декабристи в Україні / Наук. ред. Ю. В. Латиш. К.: [б.в.], 2012. 244 с.
 20. Казьмирчук Г.Д. Рух декабристів: дискусійні питання та спроба їх розв'язання (до 180-річчя повстання) // Український історичний журнал. 2005. № 6. С. 50-65.
 21. Кирило-Мефодіївське товариство: в 3-х т. К.: Наукова думка, 1990.
 22. Ковалець Л. Федьковичезнавчі мемуари: типологія та особливості авторських позицій // Слово і час. 2008. № 4 (568). С. 72-87.
 23. Ковалець Л. Юрій Федькович. Історія розвитку творчої індивідуальності письменника. К.: Академія, 2011. 440 с.

24. Когут З. Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної і модерної історії України. К.: Критика, 2004. 351 с.
25. Кониский Г. История Русовъ, или Малой России. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istrus/istrus.htm>
26. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
27. Костомаров М. І. Закон Божий (Книги буття українського народу). К.: Либідь, 1991. 40 с.
28. Крип'якевич І. Історія Русів // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Львів, 2001. С. 167-171. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/rizne/kryp3.htm>
29. Куприянов А. Декабризм в Украине: тайные общества 1820-х годов. 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://firstsocial.info/analiz/dekabrizm-v-ukraine-taynyie-obshhestva-1820-h-godov>
30. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
31. Куций І. Українофільська течія галицької історіографії ХІХ ст.: концептуалізація історично-цивілізаційної ідентичності // Історіографічні дослідження в Україні. 2008. Вип.18. С. 32-46.
32. Латиш Ю.В. Декабристи в Україні. Історіографічні студії. К.: Логос, 2014. 237 с.
33. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). К.: Стилос, 2001. 585 с.
34. Мартюк А.С. Історичні засади формування політико-правові поглядів декабристів // Юрид. часопис Нац. акад. внутр. справ. 2011. № 2 (2). С. 176-180.
35. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
36. Ніколаєнко Н. О. Державницькі концепції В.Н. Каразіна // Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї. 2004. Вип. 5. С. 56-62.
37. Політичні портрети України у ХІХ ст.: навч. посіб. / уклад.: А.О. Карасевич, К.М. Левківський, О.О. Карасевич, Л.С. Шачковська. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 594 с.
38. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
39. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ І–ІV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
40. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
41. Рева Л.Г. Іван Вагилевич і проблема українсько-польського громадянського та культурного порубіжжя // Українська біографістика. 2012. Вип. 9. С. 338-351.

42. Румянцев В. Державно-правові аспекти програмних документів Кирило-Мефодіївського товариства // Вісник АПрН України. 2006. № 3. С. 66-74.
43. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
44. Скакун О. До питання про політичні та державно-правові погляди Т. Г. Шевченка (відгук на статтю К.В. Харабета) // Юридична Україна. 2010. – № 1. С. 4-9.
45. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
46. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примущ, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
47. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
48. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspilnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
49. Тімашова В. М. Формування світогляду Миколи Костомарова з позицій державотворення // Вісник Академії управління МВС. 2010. № 4. С. 80-85.
50. Тімашова В. М. Погляди Миколи Костомарова на федеративний устрій держави: історичний дискурс // Наука і правоохорона. 2010. № 4. С. 74-77.
51. «Українські декабристи чи декабристи на Україні?»: Рух декабристів очима істориків 1920-х років / упоряд., вступ. ст. та прим. Г. Казьмирчука, Ю. Латиша. К.: Логос, 2011. 195 с.
52. Циганик М. Яків Головацький в оцінці Івана Франка // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: «Філологічна». 2011. Вип. 55. С. 209-215.
53. Циганик М. Яків Головацький та його участь у «Русалці Дністровій» (крізь призму наукового бачення Івана Франка) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: «Філологічна». 2013. Вип. 58. С. 205-211.
54. Шевчук В. Нерозгадані таємниці «Історії Русів». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv9.htm>

Тема 4. Громадсько-політична думка другої половини XIX – початку XX ст.

План

1. Політична думка на українських землях у другій половині XIX ст.
2. Суспільно-політична думка на зламі XIX – XX ст.
3. Українська політична думка часів революції 1905 – 1907 рр.

Теми рефератів

1. Соціально-політичні погляди В. Антоновича.
2. Громадсько-політичні погляди М. Драгоманова.
3. Соціально-політичні погляди С. Подолинського та М. Павлика.
4. Ідеї державності та національного відродження в концепції І. Франка.
5. Політичний модернізм Лесі Українки.
6. М. Міхновський та народження українського націоналізму.
7. Ліберальні ідеї Б. Кістяківського.
8. Національне питання в працях М. Порша.

Тема для дискусії

Який вплив мали ідейно-політичні течії у національно-визвольному русі на зламі XIX – XX століть.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте історичні умови та особливості розвитку суспільно-політичної думки України другої половини XIX ст.
2. Чому, на Вашу думку, проблеми формування державності були провідними у працях українських учених другої половини XIX ст.?
3. Дайте власну оцінку українським національним рисам, що були виокремлені В. Антоновичем. Чи проявляються вони в умовах сучасної політичної дійсності?
4. Визначте взаємозв'язок внутрішнього та зовнішнього рівня формування держави в концепції М. Драгоманова.
5. Чи погоджуєтесь Ви з думкою М. Драгоманова, що місцеве самоврядування виступає ефективним каналом рекрутування політичної еліти?
6. У чому, на думку М. Драгоманова, полягає цінність політичної свободи?
7. Охарактеризуйте основні засади функціонування громад в концепції С. Подолинського.
8. У чому, на думку С. Подолинського, проявляється подібність українських та європейських політичних традицій.
9. Які ідеї В. Мальованого та І. Присяцького мали соціально-революційний характер?
10. У чому, на Ваш погляд, полягає вплив європейського чинника на розвиток української політичної думки другої половини XIX століття?
11. Визначте основні ідеї М. Павлика щодо ролі жінки у суспільно-політичному житті.

12. Чому, на Вашу думку, М. Павликом була актуалізована проблема ролі релігії в суспільно-політичному житті?
13. Чи погоджуєтесь Ви з думкою О. Терлецького про провідну роль інтелігенції у формуванні національної самосвідомості?
14. Охарактеризуйте основні ідеї О. Терлецького щодо шляхів вирішення гостроактуальних соціально-політичних проблем.
15. Визначте основні засади ефективного розвитку громади в концепції І. Франка.
16. Чому І. Франко вважав молодь провідним суб'єктом процесів державотворення?
17. Чи погоджуєтесь Ви з думкою І. Франка, що досягнення політичної незалежності можливе за умови проведення дієвих реформ?
18. Як особливості соціально-економічного розвитку Наддніпрянщини та Західної України вплинули на розвиток політичної думки України на зламі ХІХ та ХХ століть?
19. У чому полягав вплив структурних особливостей політичної системи на розвиток політичної думки України?
20. Проаналізуйте ідеї Ю. Бачинського щодо перспектив української державності.
21. Поясніть думку І. Франка про те, що 1890-ті роки у визвольному русі Галичини пройшли під впливом М. Грушевського.
22. Якими, на думку М. Грушевського, були умови становлення незалежної української держави?
23. Які положення історіософії Грушевського залишаються нині актуальними?
24. Охарактеризуйте основні напрями ідейної еволюції І. Франка на зламі ХІХ та ХХ століть.
25. У чому, за І. Франком, полягала роль інтелігенції у розвитку соціальних рухів?
26. За що І. Франко критикував соціально-політичні концепції М. Драгоманова?
27. Проаналізуйте внесок Лесі Українки у розвиток українського визвольного руху?
28. Чому Леся Українка вважала розвиток національної інтелігенції умовою соціального та національного визволення?
29. У чому полягали сутність і причини ідейних хитань лідера РУП Д. Антоновича?
30. У чому зміст підходу М. Порша щодо вимоги автономії України?
31. Чому діячі Української соціал-демократичної «Спілки» закликали ігнорувати національне питання у діяльності соціал-демократів?
32. В чому полягали сила та слабкість націоналістичної концепції М. Міхновського?
33. Яке розуміння нації було властиве М. Міхновському?
34. У чому полягали основні ідейні цінності українського лібералізму?

35. Як вплинула європейська політична думка на світогляд провідників української державності?
36. Обґрунтуйте позицію І. Франка щодо доктринерів, які «все і всюди бували найгіршими і найшкідливішими політиками».
37. Хто й чому, на думку І. Франка, має стати рушійною силою в національному самоствердженні та створенні нової модерної нації?
38. Назвіть основні характеристики «політичної свободи» за І. Франком.
39. Охарактеризуйте ідею децентралізації управління І. Франка.
40. Яку форму правління М. Міхновський вважав ідеальною для Української держави?
41. Назвіть основні рівні адміністративно-територіального поділу за М. Міхновським.
42. Розкрийте сутність політики М. Міхновського щодо національних меншин.
43. Охарактеризуйте ідею розподілу влад за М. Міхновським.
44. У чому полягає сутність ідеї політичної децентралізації М. Порша?
45. Які причини кризового становища українського народу визначав М. Порш?
46. Охарактеризуйте «найкращий вид автономії» для українського народу за М. Поршем.
47. Розкрийте суть концепції місцевого самоврядування М. Порша.
48. Охарактеризуйте ідею національних громад М. Грушевського.
49. У чому полягала ідея національної децентралізації М. Грушевського?
50. Поясніть, чому концепти автономії або самостійності України 1905-1907 років так і не було втілено в життя.

Література

1. Антонович В.Б. Моя сповідь: вибрані історичні та публіцистичні твори / [упор. О. Тодійчук, В. Ульяновський]. К.: Либідь, 1995. 816 с.
2. Бачинський Ю. Економічні підстави самостійності націй // Націоналізм: Антологія / Упор. О. Проценко, В. Лісовий. К.: Смолоскип, 2000. С. 133-146.
3. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
4. Бевз Т. Ідеї соціалізму і громадянського суспільства як ключові елементи теорії «праці» С. Подолинського: (до 160-річчя від дня народження) // Українознавство. 2011. № 1. С. 60-64.
5. Бевз Т. Політичні ідеї українських інтелектуалів середини ХІХ – початку ХХ століть // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-199.

6. Бегей І. Соціально-демократичний наголос у першій програмі Русько-української радикальної партії // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер.: «Філософія, політологія». 2004. Вип. 63-65. С. 32-34.
7. Бегей І. Українська лівиця Галичини: теорія та практика (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.). К.: УБС НБУ, 2015. 374 с.
8. Бегей І. Українська соціал-демократія (лівиця): історія, теорія, особи. Львів: ЛБІ НБУ, 2005. 350 с.
9. Бегей І. Юліан Бачинський: соціал-демократ і державник. К.: Основні цінності, 2001. 256 с.
10. Бичко А. Леся Українка: Світоглядно-філософський погляд. К.: Український Центр Духовної культури, 2000. 186 с.
11. Бутенко А. Проблема міжнаціональних відносин у теоретичному доробку М. Міхновського // Вчені записки ХГУ «НУА». 2005. Т. ХІ. С. 350-358.
12. Виздрик В. Роль Миколи Міхновського у формуванні ідеології українського організованого націоналізму // Держава та армія. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2008. С. 31-36.
13. Висоцький О. Ю. Українські соціал-демократи та есери: досвід перемог і поразок. К.: Основні цінності, 2004. 272 с.
14. Возняк С. Суспільний ідеал Михайла Павлика // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. 2009. № 3. С. 54-61.
15. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
16. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. І. Франко та його спільнота. К.: Критика, 2006. 631 с.
17. Грушевський М.С. Визволення Росії і українське питання // Твори: у 50 т. Львів: Світ, 2002. Т. 1. С. 448-452.
18. Грушевський М.С. Національне питання і автономія // Твори: у 50 т. Львів: Світ, 2002. Т. 1. С. 413-420.
19. Грушевський М.С. Наші вимоги // Твори: у 50 т. Львів: Світ, 2002. Т. 1. С. 425-428.
20. Грушевський М. С. Про зрілість і незрілість // Твори: у 50 т. Львів: Світ, 2002. Т. 1. С. 421-424.
21. Грушевський М. С. Український П'ємонт // Твори: у 50 т. Львів: Світ, 2002. Т. 1. С. 444-447.
22. Диба А. Сподвижники: Леся Українка у колі соціал-демократів. К.: Основні цінності, 2003. 173 с.
23. Драгоманів М. Пропаший час. Українці під Московським царством (1654–1876) / Передм. М. Павлика // Пам'ять століть. 2002. № 5. С. 3-19.
24. Жерноклеєв О.С. Лідери західноукраїнської соціал-демократії: політичні біографії. К.: Основні цінності, 2004. 284 с.
25. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
26. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с

27. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
28. Козирев О.С. Зв'язки між А. Желябовим і М. Драгомановим як складова політичної взаємодії російського народництва та українського народолюбства (70-ті – початок 80-х рр. XIX ст.) // Проблеми політичної історії України: зб. наук. пр. Вип. 2. Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. С. 16-34.
29. Козирев О.С. «Програма діяльності і організації української соціально-революційної партії на федеративних началах» (1883 р.) // Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту імені Петра Могили]. Сер.: Політологія. 2012. Т. 204, Вип. 192. С. 27-31.
30. Комзюк Л. Драгоманов і Міхновський: діалог конституційно-правових концепцій самостійної України // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. 2009. № 4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnuvs/2009_47/47/6.pdf
31. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
32. Коцур А.П. Ідея державності в історичній думці та суспільно-політичному житті України кінця XVIII – початку XX століття. Чернівці: Золоті литаври, 2000. 423 с.
33. Круглашов А. Драма інтелектуала: політичні ідеї Михайла Драгоманова. Чернівці: Прут. 2000. 488 с.
34. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
35. Левенець Ю. А. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX – початок XX століття). К.: Стилос, 2001. 585 с.
36. Лушагіна Т. Теорія громади в політичній концепції І. Франка // Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту імені Петра Могили]. Миколаїв, 2009. Вип. 109. Т. 122. С. 5-9.
37. Магурчак А. Національне питання в теоретичній та практичній діяльності Миколи Порша // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер.: «Історія». 2005. Вип. 80-81. С. 32-34.
38. Михайло Драгоманов у контексті європейського просвітницького руху: навч.-метод. посіб. / Кол. авторів під кер. проф. Потильчака О.В. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. 142 с.
39. Міхновський М. Основний закон «Самостійної України» спілки народу українського // Конституційна асамблея. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://constituanta.blogspot.com/2011/08/1905_05.html
40. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
41. Наумов С. О. Український політичний рух на Лівобережжі (90-і рр. XIX ст. – лютий 1917 р.). Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. 344 с.

42. Політичні портрети України у ХІХ ст.: навч. посіб. / уклад.: А.О. Карасевич, К.М. Левківський, О.О. Карасевич, Л.С. Шачковська. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 594 с.
43. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
44. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ І–ІV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
45. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
46. Пронюк Є. Остап Терлецький в ідейній боротьбі в Галичині 70-х років ХІХ століття. К.: Український центр духовної культури, 2006. 256 с.
47. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
48. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [Л.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
49. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примущ, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
50. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
51. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspilnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
52. Трубенко Л.Б. Утворення та діяльність українських «Громад» у другій половині ХІХ століття // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер.: «Філософія. Політологія». 2002. Вип. 47. С. 5-14.
53. Шипілов Л. Право української нації на самовизначення в ідейній спадщині М. І. Міхновського // Форум права. 2010. № 1. С. 422-427. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10slmicm.pdf>

Тема 5. Суспільно-політична думка доби революції 1917 – 1921 рр. та 20-х років ХХ ст.

План

1. Політична думка доби революції 1917 – 1921 рр.
2. Суспільно-політична думка в радянській Україні у період непу (20-ті роки ХХ ст.).
3. Суспільно-політичні погляди 1920-х років в Галичині.

Теми рефератів

1. Суспільно-політичні ідеї та погляди М. Грушевського.
2. Еволюція державно-політичних поглядів В. Винниченка.
3. Державотворчі та військово-політичні погляди С. Петлюри.
4. Сутність «українізації»: політичні підходи Г. Гринька та М. Скрипника.
5. Проблема української державності у політичних поглядах М. Хвильового.
6. Політичні ідеї О. Шумського.
7. «Чинний націоналізм» Д. Донцова.
8. Внесок С. Ленкавського у розвиток ідеології ОУН.
9. М. Стахів: соціаліст і дослідник інститутів політичної системи.

Запитання для самоконтролю

1. Чому на початку революції в Україні ідея національно-територіальної автономії країни в складі Росії превалювала над ідеєю повної незалежності держави?
2. У чому полягала ідея національно-персональної автономії українських соціалістів для розв'язання проблеми національних меншин?
3. Чому жодній із патріотичних політичних сил в Україні не вдалося реалізувати власні стратегії?
4. Які були основні політичні постулати М. Грушевського?
5. Як характеризував М. Грушевський національно-територіальну автономію України в складі демократичної, федеративної Республіки Росії?
6. Як у вченні М. Грушевського представлена ідея децентралізації?
7. Як вплинуло на М. Грушевського протистояння УНР із більшовиками?
8. Який прошарок суспільства В. Винниченка вважав рушієм українського народу?
9. Яким було ставлення В. Винниченка до капіталізму?
10. У чому полягала еволюція поглядів В. Винниченка?
11. Що в діях радянської влади поставало об'єктом гострої критики В. Винниченка? Поясніть відповідь.
12. У чому, на думку В. Винниченка, полягала основна причина поразки національно-визвольних змагань в Україні?
13. Як еволюціонували погляди й переконання С. Петлюри?
14. Чим можна пояснити той факт, що пік політичної активності С. Петлюри датований 1918–1919 роками?

15. Чим відрізнялися погляди С. Петлюри від М. Грушевського та В. Винниченка в питанні формування збройних сил?
16. Який зміст державотворчих поглядів С. Петлюри?
17. У чому полягала зовнішня політика голови Директорії – С. Петлюри?
18. Унаслідок чого виникла ідеологія націонал-комунізму?
19. Чому революційне гасло про «самовизначення аж до відокремлення» стало предметом розбрату між українськими націонал-комуністами й більшовиками?
20. У чому особливість політичної програми українських соціалістів-революціонерів?
21. Що вважали основним засобом реалізації в Україні націонал-комуністичної ідеї її фундатори С. Мазлах і В. Шахрай?
22. Яку позицію відстоював нарком освіти УРСР Г. Гринько щодо виховання «нового» покоління людей – будівників комуністичного суспільства? Яку модель освіти він запропонував?
23. Який план культурного будівництва для України ініціював М. Скрипник?
24. Якими були практичні результати реалізації М. Скрипником політики «українізації»?
25. Чому політичну позицію М. Скрипника щодо питання державного будівництва УРСР можна назвати суперечливою?
26. Якою є роль Д. Лебеда у впровадженні «теорії боротьби двох культур» в УРСР?
27. Яким чином Д. Лебідь характеризував становище в культурному житті УРСР?
28. Як «теорія боротьби двох культур» була сприйнята в середовищі української політичної та культурної еліти тих часів?
29. Що таке «націонал-ухильництво»? Кого з українських діячів зарахували до «націонал-ухильників»?
30. Чому Ю. Лапчинський виступив на боці опозиційної до комуністів «групи федералістів? Які цілі вони переслідували?
31. У чому полягають особливості політичних поглядів М. Хвильового?
32. Якою є позиція О. Шумського щодо українського національного відродження та українізації?
33. Розкрийте сутність концепції українського економічного націоналізму М. Волобуєва?
34. Чим, на думку М. Яворського, відрізнявся революційний рух України від російського руху? Чому їх не можна ототожнювати?
35. Якими течіями була представлена суспільно-політична думка міжвоєнного періоду у Галичині?
36. Чим було зумовлене виникнення радикального руху в 1920-х рр. у Західній Україні? Які ідейно-теоретичні і політичні засади відкидали націоналісти?
37. Яке місце й роль діячів націонал-демократії у розвитку політичної думки України?

38. У яку ідею вірив Д. Левицький та з'ясуйте його внесок у формування національної свідомості галичан.
39. Яке значення надавав М. Галущинський освіті? Яку роль він відводив діяльності «Просвіти»?
40. Які причини, на думку В. Мудрого, спонукали націонал-демократів розпочати політику «нормалізації» польсько-українських відносин?
41. Як В. Мудрий оцінював події у радянській Україні міжвоєнного періоду?
42. Назвіть методи здобуття державності та етапи відродження нації, які визначив В. Целевич.
43. Які стадії державного будівництва виділив В. Целевич і як слід вирішувати спірні питання?
44. Хто розвинув теорію національно-ліберального фемінізму в Галичині? Назвіть основні ідеї.
45. Хто винен у поразці національно-визвольних змаганнях в Україні, на думку Д. Донцова?
46. Назвіть визначальні положення «чинного націоналізму» Д. Донцова.
47. Яке значення, на думку Д. Андрієвського, має українська національна ідея у національному житті?
48. Порівняйте націоналістичні ідеї Д. Донцова і С. Ленкавського, що було спільне та відмінне.
49. Назвіть засадничі ідеї С. Ленкавського.
50. Охарактеризуйте науковий вклад М. Стахіва у дослідженні інститутів політичної системи суспільства.

Література

1. Андрієвський Д. Політика націоналізму // Український націоналізм: історія та ідеї: [наук. зб.]. Вип. II / ред.-упоряд. О. Баган, В. Ільницький. Дрогобич, 2014. С. 369-388.
2. Баган О. Поміж містикою і політикою: Дмитро Донцов на тлі української політичної історії 1-ої половини ХХ ст. К.: УВС ім. Ю. Липи, 2008. 77 с.
3. Бевз Т. Н.Я. Григорієв – політик і вчений. К.: ІММБ, 2003. 284 с.
4. Бевз Т. Політик і вчений (До 120-річчя з дня народження Н.Я. Григорієва) // Український історичний журнал. 2003. № 2. С. 74-88.
5. Бевз Т. Політичні ідеї українських інтелектуалів середини ХІХ – початку ХХ століть // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-199.
6. Бевз Т. Соціологічна концепція виникнення держави Никифора Григорієва // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2003. № 3. С. 183-194.
7. Бевз Т. Українська державність: ідеологія, політика, практика (Система народоправства у теоретичних концепціях Н. Григорієва). К.: ІПіЕНД, 2004. 248 с.

8. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
9. Верстюк В.Ф. Симон Петлюра: політичний портрет (до 125-річчя від дня народження) // Український історичний журнал. 2004. № 3. С. 112-126.
10. Виговський М. Державно-політична діяльність наркома освіти Г.Ф. Гринька // Пам'ять століть. 2007. № 4-5. С. 57-69.
11. Вівсяна І. Вивчення суспільно-політичних поглядів В. К. Винниченка у курсі «Історія політичної думки в Україні» // Наук. зап. Кіровогр. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Сер.: «Іст. науки». 2011. Вип. 14. С. 70-77.
12. Гаврилів І. Західна Україна у 1921–1941 роках: нарис історії боротьби за державність: монографія. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 472 с.
13. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
14. Гоцуляк В. М. Соціально-політичні погляди Симона Петлюри в період революційно-визвольних змагань в Україні // Вісн. СевДТУ. Сер.: «Політологія». 2008. № 91. С. 74-77.
15. Гринів О. Українська націологія між світовими війнами: історичні нариси. Львів: Світ, 2008. 432 с.
16. Гринько Г., Шумський О.: Статті. Промови. Документи / НАПН України, Педагогічний музей України; [укладачі: В.О. Гайдей, О.П. Міхно; наук. консультант О.В. Сухомлинська]. К.: ПМУ, 2015. 172 с.
17. Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження) / [редкол. : Курас І.Ф., Солдатенко В.Ф., Любовець О.М., Бевз Т.А. та ін.]. К.: ІПіЕНД, 2006. 280 с.
18. Демчишак Р. Проблема держави як політичного інституту в українській політичній думці Західної України соціалістичного спрямування (1920 – 1930-ті рр.) // Гілея. 2012. Вип. 66 (11). С. 654-658.
19. Дідух Л.В. Перші течії українського націонал-комунізму (1917–1918) // Магістеріум. Історичні студії. 2001. Вип. 7. С. 89-92.
20. Донцов Д. Націоналізм. Львів: Вид-во Тараса Сороки, 2009. 306 с.
21. Донцов Д. Вибрані твори / Д. Донцов: у 10 т.; Т. 1: Політична аналітика (1912–1918)] / Упоряд., передм., комент. О. Багана. Дрогобич – Львів: ВФ «Відродження», 2011. 328 с.
22. Дробот І. Трансформації української державно-соборницької ідеї (1920 – 1930-ті роки). К.: ФАДА, ЛТД, 2002. 343 с.
23. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920 – 1930-ті роки): нариси інтелектуальної історії; [наук. ред. Я. Грицак]. К.: Критика, 2013. 488 с.
24. Жулканич Н. Мілена Рудницька – ідеолог та провідна діячка українського жіночого руху в Західній Україні // Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова; Сер. «Іст. науки». 2012. Вип. 9. С. 52–60.
25. Журавльов С.А. Еволюція поглядів М. С. Грушевського на Українську державу // Зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Сер.: «Історія та географія». 2012. Вип. 44. С. 211-216.

26. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
27. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с
28. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
29. Качараба С. Василь Мудрий – громадський діяч, політик, публіцист. Дрогобич: РВВ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. 240 с.
30. Качкан В. *Alteri vivas optaret, si tibi vis vivere* – кредо науковця-публіциста Володимира Целевича // Нев'януха галузка калини: Українські літератори, вчені, громадські діячі в діаспорі. К., 2011. С. 138-161.
31. Квіт С. Дмитро Донцов: ідеологічний портрет. К.: РВЦ «Київ. ун-т», 2000. 260 с.
32. Книш М. Державницькі погляди Володимира Целевича // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2009. № 18. С. 508-512.
33. Коваль О. Ф. Національна еліта в Українській революції 1917–1921 років: інтерпретації вітчизняних та зарубіжних дослідників // Етнічна історія народів Європи. 2009. Вип. 30. С. 23-26.
34. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
35. Корольов Г. О. «Відложивши федерованне...»: Михайло Грушевський у контексті державницької політики Центральної Ради // Гілея. 2009. Вип. 20. С. 43-49.
36. Кравченко В.І. Україна у 20-30-ті роки ХХ ст. мовою документів та очевидців / В.І. Кравченко, Ю.М. Красноносів, П.П. Панченко та ін. Донецьк, 2002. 268 с.
37. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
38. Кязимова Г.Ф. Соціально-економічні питання у формуванні державності України (порівняльний аналіз поглядів М.С. Грушевського та В.К. Винниченка) // Інтелігенція і влада. 2003. Вип. 1. С. 89-97.
39. Мандрик М. Український націоналізм: становлення в міжвоєнну добу; [передм. В. Вериги]. К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2006. 392 с.
40. Малик Я. Михайло Галушинський у боротьбі за національну ідею. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 128 с.
41. Марценюк Л.М. Ідея української державності в позиціях націонал-комуністів (1918–1920 рр.) // Грані. 2008. № 6 (62). С. 13-18.
42. Михальченко М. Політична проблематика у радянському суспільствознавстві (1922–1991) / М. Михальченко // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етносоц. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-199.

43. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
44. Пижик А. Ідеологічна основа більшовистської політики українізації // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер.: «Історія». 2011. Вип. 104. С. 47-50.
45. Погорелова І.С. Державотворчі і націєтворчі процеси доби української Центральної ради // Українське суспільство на шляху до політичної нації: історія і сучасність / кер. кол. авт. проф. І.Д. Дудко; Ін-т історії укр. сус-ва, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2014. С. 125-151.
46. Політичні портрети України: дисидентський рух: навч. посіб. / укл.: А.О. Карасевич, К. М. Левківський. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. 708 с.
47. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
48. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
49. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
50. Рубан А. М.С. Грушевський в роки української революції (1917–1918 рр.) // Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія». Сер.: «Іст. науки». 2013. Вип. 21. С. 199-203.
51. Савченко В. Симон Петлюра. К.: Нора-Друк, 2016. 469 с.
52. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
53. Солдатенко В. Винниченко і Петлюра: політичні портрети революційної доби. К.: Світогляд, 2007. 621 с.
54. Солдатенко В. Суспільно-політичні альтернативи революційної доби // Вісн. НАН України. 2011. № 8. С. 54-62.
55. Солдатенко В. У пошуках соціальної й національної гармонії (ескізи до історії українського комунізму). К.: Світогляд, 2006. 479 с.
56. Суспільство і влада в радянській Україні років непу (1921–1928): у 2х т.: Т. 1 / Відп. ред. С. Кульчицький. К.: Ін-т історії України НАН України. 2015. 656 с.
57. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
58. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примуш, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.

59. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
60. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspiropolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
61. Червак Б. Світоглядний урок ОУН // Українське слово. 2010. № 5. С. 1.
62. Шаповал Ю. Його таємниці. Виповнюється 120 років з дня народження О. Шумського // День. 2010. 19 листопада.

Тема 6. Суспільно-політичні погляди 30-х – 50-х років ХХ ст.

План

1. Політична думка 1930-х років у Галичині.
2. Суспільно-політичні погляди міжвоєнного періоду в середовищі еміграції.
3. Політична думка в радянській Україні 1940 – 1950-х років.

Теми рефератів

1. Державницький націоналізм В. Старосольського.
2. «Творчий націоналізм» Д. Паліїва та М. Шлемкевича.
3. Клерикально-консервативні ідеї Г. Хомишина та О. Назарука.
4. Політологічна спадщина М. Сціборського.
5. Наукова спадщина С. Дністрянського.
6. Політичні погляди О. Ейхельмана.
7. Політичні ідеї В. Липинського.
8. Суспільно-політичні погляди С. Томашівського та В. Кучабського.
9. Українська політична думка соціал-демократичного (народницького) спрямування (Р. Лащенко, С. Шелухін).
10. Національно-орієнтований контекст політичної проблематики в творах українських письменників і поетів (О. Довженко, О. Гончар, В. Сосюра).

Тема для дискусії

Значення суспільно-політичних ідей та поглядів діячів української еміграції першої половини ХХ ст.

Запитання для самоконтролю

1. Які суспільно-політичні умови визначали розвиток політичної думки 1930-х років у Галичині?
2. Назвіть державницькі ідеали В. Старосольського.
3. Проаналізуйте міркування В. Старосольського щодо розподілу державної влади.
4. Що обумовило радикалізацію у поглядах галицьких мислителів у 1920–30-х роках?

5. Які етапи державного будівництва передбачала національна революція?
6. Охарактеризуйте владну вертикаль у концепції «організованого націоналізму».
7. Яка відмінність між поняттями «нація» та «раса» у поглядах В. Мартинця?
8. Що, на думку Є. Онацького, могло відродити український державницький потенціал?
9. Розкрийте зміст теорії «творчого націоналізму»?
10. Чим ідеологія «організованого націоналізму» відрізнялася від ідеології «творчого націоналізму»?
11. Охарактеризуйте суспільно-політичні погляди Андрея Шептицького.
12. Розкрийте зміст політичного бачення Г. Хомишина щодо розв'язання українського питання в Польщі.
13. Опишіть модель монархічної держави О. Назарука.
14. Як еволюціонували державотворчі погляди О. Назарука?
15. Проаналізуйте історико-політологічні роздуми Т. Коструби.
16. У чому суть ідеї національно-культурної автономії В. Левинського?
17. Який підхід розробив А. Крушельницький щодо розв'язання національного питання?
18. Які складові політологічної проблематики піднімалися у наукових дослідженнях М. Сціборського?
19. У який спосіб М. Сціборський класифікував ідеології та політичні режими?
20. Розкрийте сутність поглядів М. Сціборського на форми держави, викладені у праці «Націократія».
21. Охарактеризуйте зміст геополітичної концепції Ю. Липи.
22. Визначте діалектику взаємовідносин у площині «особа – нація» у поглядах Ю. Вассіяна.
23. Оцініть внесок С. Дністрянського та О. Ейхельмана в політико-правову теорію.
24. Опишіть принцип «розподілу влади» у концепції «народньої республіки» С. Дністрянського.
25. Розкрийте дію механізму «стримувань і противаг» між гілками влади у моделі республіки О. Ейхельмана.
26. Порівняйте моделі республік С. Дністрянського та О. Ейхельмана.
27. У чому сутність концепції націєтворення О. Бочковського?
28. Які складові політологічної проблематики піднімалися у наукових дослідженнях В. Липинського?
29. Розкрийте зміст концепції «Трудової Монархії» В. Липинського.
30. Що таке «класократія»?
31. Розкрийте зміст концепції «міліарної монархії» В. Кучабського.
32. Охарактеризуйте сутність теорії «клерикальної монархії» С. Томашівського.
33. Опишіть основні ідеї української політичної думки народницького спрямування.
34. Розкрийте погляди Р. Лашенка та С. Шелухіна на ідею «народоправ'я».

35. В чому сутність ідей федералізму в наукових концепціях Р. Лащенко та С. Шелухіна?
36. Назвіть основні твори Ю. Яновського, де можемо побачити пропаганду домінуючих політико-ідеологічних концептів.
37. Як у життєвому шляху та творчості О. Довженка відображено політичний розвиток України 40–50-х років ХХ ст.?
38. Яким був політичний світогляд О. Гончара на початку його творчого шляху?
39. Яке місце в творчості В. Сосюри відіграє історико-політична проблематика?
40. Назвіть характерні риси політичного дискурсу західноукраїнських письменників і публіцистів західних областей УРСР?
41. Як можна охарактеризувати вплив партійної ідеології на публіцистику Я. Галана?
42. Охарактеризуйте ідеологічні витоки концепції «радянського патріотизму».
43. Якими були наслідки ідеологічних кампаній кінця 40-х – початку 50-х років для України?
44. Якими тенденціями характеризувався політичний наратив періоду «десталінізації»?
45. Який вплив політичної думки радянської України 40–50-х років на становлення українського національно-визвольного руху?

Література

1. Бажан О. Андрій Малишко та суспільно-політичні процеси в Україні (друга половина 1940-х – 1960-ті роки): оцінки, судження, дії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2012_4/12.pdf
2. Бажан О. Г. Індустрія знищення інакодумства в Україні (кін. 1950-х – 80-ті рр.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://history.ukma.edu.ua/docs/journals/naukovi-zapysky/18/bazhan.pdf>
3. Бажан О. Г. Особливості національно-культурного життя в Українській РСР в останній період «сталінщини» (1946–1953 рр.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old.../07_bazhan_og_abstract_ukr.pdf
4. Безручко О. Олександр Довженко: розсекречені документи спецслужб. К.: Сучасний письменник, 2008. 232 с.
5. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
6. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
7. Брегеда М.В. Процес десталінізації і суспільні настрої українського населення у 1953–1964 рр. Миколаїв: ТОВ «Фірма «Іліон»», 2010. 187 с.
8. Бурачок Л. Католицько-консервативні погляди Осипа Назарука // Карпати: людина, етнос, цивілізація. 2014. Вип. 5. С. 294-300.

9. Васьків М.С. Перші романи О. Гончара як результат творчого пошуку й еволюції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/1933.pdf>
10. Вдовичин І.Я. Свобода особи в правій українській політичній думці (20–30 рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 512 с.
11. Волинець О. Митрополит Андрей Шептицький про ідеології комунізму, фашизму та екстремального націоналізму // Humanitarian vision. 2015. Vol. 1. С. 7-12.
12. Гаврилів І. Західна Україна у 1921–1941 роках: нарис історії боротьби а державність. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 472 с.
13. Гальченко С. Історія тексту: джерелознавчі і текстологічні аспекти творчості П. Г. Тичини, В. М. Сосюри та Остапа Вишні. К.: Наук. думка, 2014. 686 с.
14. Гетьманчук М. П. Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали. Львів: Досл.-видавн. центр НТШ, 2006. 214 с.
15. Голик Р. Радянська влада та український визвольний рух у Галичині в контексті ідеологічних стереотипів // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2012. Вип. 22. С. 191-208.
16. Гончар О. 1918–1995. Щоденники: у 3-х т. Т. 1. 1943–1967 / упоряд., підг. текст., ілюстр. матер. і передм. В. Гончар. К.: Веселка, 2002. 455 с.
17. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
18. Гриневич В. З історії формування українського радянського патріотизму у роки радянсько–німецької війни 1941–1945 рр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/pro/13/20.pdf>
19. Гринів О.І. Українська націологія між світовими війнами: історичні нариси. Львів: Світ, 2008. 430 с.
20. Даниленко В. Політичні зміни в СРСР і Україні в роки хрущовської «відлиги» // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2008. Вип. 14. С. 3-17.
21. Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр.). К.: Рідний край, 2000. 616 с.
22. Демиденко Н.М. «Речник суспільної злагоди»: В'ячеслав Липинський та його ідеологічна доктрина державотворення в Україні у 20-х роках ХХ століття // Сумська старовина. 2014. № 43-44. С. 100-106.
23. Демчишак Р.Б. Зовнішня політика держави в українській політичній думці Західної України націоналістичного спрямування міжвоєнного періоду ХХ ст. // Українська національна ідея: реалії і перспективи розвитку. 2014. Вип. 26. С. 15-21.
24. Демчишак Р.Б. Ідеологічні засади типологізації політичних режимів у політологічній спадщині Миколи Сціборського // Гілея. 2014. Вип. 83 (4). С. 408-412.
25. Демчишак Р.Б. Держава у політологічній спадщині Станіслава Дністрянського // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Сер.: «Філософія. Соціологія. Політологія». 2015. № 1 (23). С. 47-54.

26. Демчишак Р. Політико-правова сутність, повноваження та розподіл державної влади у політологічній спадщині Володимира Старосольського // *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, II (4). 2014. Issue 23. С. 66-69.
27. Демчишак Р.Б. Розподіл влади як центральний принцип функціонування системи державного правління в українській політичній думці націонал-демократичного спрямування (Західна Україна та середовище еміграції у міжвоєнний період ХХ ст.) // *Гілея*. 2015. Вип. 103 (12). С. 339–344.
28. Дерещук Т. Консервативно-клерикальні моделі державотворення українських християнських суспільників Галичини // *Галичина: всеукр. наук. і культ.-просв. краєзн. часоп.* 2014. № 25-26. С. 164-171.
29. Дзядевич Т.М. Представлення Європи у повоєнній прозі Олеся Гончара (1946–1948 роки) // *МАГІСТЕРІУМ*. 2007. Вип. 29. С. 7-12.
30. Дмитро Паліїв. Життя і діяльність. 1896–1944. Збірник праць і матеріалів / Відп. ред. О. Купчинський. Львів: НТШ, 2007. 862 с.
31. Докаш О.Ю. Політико-культурна трансформація західних областей України під впливом радянської ідеології (1930 – 1950-ті роки): монографія. Чернівці: Місто, 2016. 384 с.
32. Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів: у 2-х т. Т. 1: 1927–1930. К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2005. 480 с.
33. Ейхельман О. Проект Конституції (Основних державних законів) Української народної республіки / Турчин Я. Б. Отто Ейхельман: постать на зламі століть. Політологічний дискурс. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2010. С. 439-519.
34. Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. 168 с.
35. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): нариси інтелектуальної історії. К.: Критика, 2013. 488 с.
36. Зелена О. Суспільно-політичні погляди Осипа Назарука. Дрогобич: Дрогобицький держ. ун-т імені Івана Франка, 2010. 174 с.
37. Зуляк М. Антін Крушельницький про політичну лінію західноукраїнської національної демократії кінця ХІХ – початку ХХ ст. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://journal.mandrivets.com/images/file/Zuli13_2.pdf
38. Зуляк М. Націоналізм і його бачення Антоном Крушельницьким // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2013. Вип. 23. С. 453–465.
39. Іваник С. Степан Олексюк – учень Казимежа Твардовського. Львів, 2012. 188 с.
40. Івасечко О. Державницька концепція Р. Лашенка в контексті розвитку політичної науки міжвоєнного періоду (1918–1939) // *Гілея*. 2011. Вип. 49 (7). С. 666-670.
41. Івасечко О.Я. Р. Лашенко: теоретичне осмислення ідеї народоправства // *Українська національна ідея: реалії і перспективи розвитку*. 2010. Вип. 22. С. 18-25.

42. Іщенко А.М. Західна Україна у документах з'їздів та пленумів ЦК КП(б)У: 1944–1953 рр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_2_3_2011/10.pdf
43. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
44. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с
45. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
46. Качмар В. Теофіл Коструба: життєвий шлях і наукові пошуки історика та богослова // Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: «Історична». 2014. Вип. 50. С. 256-268.
47. Кобута Л. Володимир Левинський: віхи громадсько-політичної біографії // Українська біографістика. 2011. Вип. 8. С. 208-221. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ubi_2011_8_9
48. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
49. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
50. Магузка Г. Еволюція ціннісних орієнтирів творчості О. Довженка часів сталінізму (воєнний та післявоєнний період) // Вісн. Київ. нац. ун-ту. Сер.: «Історія». 2007. Вип. 89-90. С. 88-91.
51. Малишко А.С. Поезії та поеми. К.: Україна, 2012. 720 с.
52. Монастирецький Л.С. Ю. Яновський «Листи з Нюрнберга». Образ війни в людських документах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/19763/1/Ю.%20Яновський.pdf>
53. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
54. Муратова О.В. Історична трансформація методу соцреалізму в період «відлиги» // Наукові праці [Чорноморського держ. ун-ту імені Петра Могили]. Сер.: «Історія». 2010. Т. 129, Вип. 116. С. 42-48.
55. Ніколаєць Ю.О. Ідеологізація радянської культури повоєнних років у висвітленні українських вчених // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер.: «Іст. науки». 2010. № 192. С. 18-26.
56. Онацький Є. Ідеологічні й тактичні розходження між фашизмом і націонал-соціалізмом. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.vatra.cc/yevropa/onatsky.html>
57. Онацький Є. Імперіалізм духа. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://klich.at.ua/publ/1-1-0-958>
58. Передерій І.Г. В'ячеслав Липинський: етнічний поляк, політичний українець. Полтава: ПолтНТУ, 2012. 621 с.
59. Пивовар С.Ф. Погляди М. Бажана на історію української державності в контексті партійно-державної ідеології в УРСР (1940-і роки) // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер. «Історія». 2003. Вип. 65. С. 26-30.

60. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
61. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
62. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
63. Працьовитий В. Творча концепція Олеся Гончара в романі «Прапорносії» // Українське літературознавство. 2013. Вип. 77. С. 8.
64. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
65. Сироїд І. Формування світогляду Олеся Гончара // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер.: «Історія». 2007. Вип. 89-90. С. 101-104.
66. Ситник О. В'ячеслав Липинський і Дмитро Донцов: дві концепції української державності // Українознавчий альманах. 2011. Вип. 5. С. 108-111.
67. Сірук Н. М. Ідеологічний нагляд за культурною сферою України (друга половина 40-х – початок 50-х років ХХ ст.) // Українська культура: минуле, сучасне шляхи розвитку: в 2 т. 2014. Вип. 20. Т 2. С. 117-121.
68. Суспільно-політичні погляди Андрея Шептицького // Оранта, 29 липня 2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://oranta.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2347:suspilno-politychni-pogljady-andreja-sheptyckogo&catid=28:tema-nomera-cat&Itemid
69. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [Л.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
70. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примуш, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
71. Сціборський М. Нарис проекту основних законів (Конституції) Української Держави // Конституанта. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.com/2012/04/1939.html>
72. Сціборський М. Україна в цифрах. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wpcontent/uploads/books/1554/file.pdf>
73. Теличко А. Державна діяльність М. Бажана в 1943–1949 роки // Вісн. Київ. нац. ун-ту. Сер.: «Історія». 2007. Вип. 89-90. С. 112-114.
74. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
75. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspilnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>

76. Тишкун Ю.Я. Термінологічний аналіз поняття «державний апарат» у «Листах до братів хліборобів» В. Липинського // Наук. праці [Чорномор. держ. ун-ту імені П. Могили]. 2012. Т. 197. Вип. 185. Політ. науки. С. 16-20.
77. Турчин Я.Б. Отто Ейхельман: постать на зламі століть. Політологічний дискурс. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2010. 520 с.

Тема 7. Суспільно-політична думка 60-х – 80-х років ХХ ст.

План

1. Суспільно-політична думка на еміграції після Другої світової війни.
2. Політичні погляди в радянській Україні у 1960 – 1980-х роках.
3. Політичні ідеї представників дисидентського руху 1960 – 1980-х років.

Теми рефератів

1. Трансформація народницьких ідей І. Багряного.
2. Ліберальна політична філософія І. Лисяк-Рудницького.
3. Особливості політичної думки представників української радянської творчої інтелігенції 1960-х – 1980-х роках (П. Загребельний, Б. Олійник, Ф. Роговий, М. Браичевський).
4. Прогресивні конституційні ідеї В. Стуса.
5. Державницька доктрина В. Чорновола.
6. Антиколоніальні ідеї Л. Лук'яненка.
7. Просвітницький націоналізм І. Дзюби.
8. Еволюція поглядів П. Григоренка: від ревізіонізму до правозахисних ідей.
9. Гуманістичний критицизм влади Л. Плюща.
10. Погляди діячів релігійно-орієнтованого дисидентства.

Тема для дискусії

Значення суспільно-політичних ідей діячів дисидентського руху.

Запитання для самоконтролю

1. Якими були обставини, в яких творилася політична думка української еміграції в повоєнний період?
2. Охарактеризуйте основні засади розвитку політологічних досліджень у повоєнний період.
3. Класифікуйте напрями розвитку суспільно-політичної думки української еміграції того часу.
4. Охарактеризуйте основні народницькі ідеї І. Багряного.
5. Розкрийте зміст ліберальних ідей І. Лисяка-Рудницького.
6. Яким є зміст поняття «нація» у розумінні І. Лисяка-Рудницького?

7. Опишіть сутність політичних заповідей В. Винниченка повоєнного періоду.
8. Якою є основна ідея програми «колектократії» В. Винниченка?
9. У чому полягають особливості ідей українського неомарксизму в повоєнний період?
10. Дайте характеристику суспільно-політичної діяльності Р. Роздольського.
11. У чому проявилася трансформація поглядів Д. Донцова під час і після Другої світової війни?
12. Визначте основні положення націоналістичної концепції Л. Ребета.
13. Охарактеризуйте особливості розуміння О. Гончаром долі українського народу.
14. Визначте причини та значення громадсько-політичної діяльності О. Гончара.
15. У чому полягає розуміння тоталітаризму та комуністичної ідеології П. Загребельного?
16. Назвіть особливості націонал-комуністичної позиції Б. Олійника.
17. Вкажіть особливості марксистського підходу до розуміння історії М. Брайчевського.
18. Визначте сутність розуміння політичної науки представниками теорії держави та права П. Недбайлом і Б. Бабієм.
19. Охарактеризуйте особливості дослідження політичних режимів і систем Ф. Бурлацьким.
20. У чому проявляється особливість досліджень Г. Шахназарова у межах «марксистської політичної науки»?
21. У чому особливість дисидентства в Україні?
22. Назвіть основні трансформації, які відбувалися у середовищі українського опозиційного руху?
23. Хто такі шістдесятники?
24. Охарактеризуйте основні напрями дисидентського руху в Україні.
25. Чому С. Хмара вважав національну політику в СРСР планомірним етноцидом неросійських народів?
26. На думку Л. Лук'яненка, в чому різниця між Україною і Московщиною?
27. Назвіть основні завдання, які Україна повинна вирішити у зовнішній політиці, ініційовані В. Чорноволом.
28. У чому, на думку І. Дзюби, різниця між рівністю фактичною та рівністю формальною?
29. У чому полягає реформа державного устрою СРСР за П. Григоренком?
30. Охарактеризуйте концепцію комуністичного капіталізму М. Руденка та шляхи його створення.
31. Розкрийте поняття антисемітизму у політичній концепції Л. Плюща.
32. Розкрийте основні політичні ідеї В. Симоненка.
33. Назвіть основні принципи політичної етики І. Світличного.
34. Охарактеризуйте основні типи рухів опору за В. Стусом.
35. Назвіть спільні риси революцій за працею Л. Плюща «У карнавалі історії».

36. Розкрийте критику сталінізму та шляхи порятунку «комунізму» П. Григоренка.
37. Які заходи, на думку В. Романюка, необхідно було здійснити для відновлення прав вірян?
38. У чому полягає суть критики православної церкви І. Гелем та аргументи щодо переваг УГКЦ?
39. Чому, на думку Й. Сліпого і І. Геля, рішення Львівського собору (1946) про ліквідацію УГКЦ було неканонічним?

Література

1. Багрянний І. Вибрані твори. К.: Смолоскип, 2006. 687 с.
2. Багрянний І. Публіцистика: доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе. К.: Смолоскип, 2006. 856 с.
3. Бажан О. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-ті рр.). К.: Рідний край, 2000. 232 с.
4. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
5. Бондаренко В.Г. «Третя хвиля» української еміграції і вільнокозацький рух у 1945–1952 рр. // Наук. праці іст. фак-ту Запоріз. нац. ун-ту. 2014. Вип. XXXVIII. С. 199-202.
6. Боруцький Ю. Друга світова: третя хвиля еміграції // Вголос. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/druga_svitova_tretya_hvylya_emigratsii_180085.html?print
7. Гай-Нижник П. Програмові засади та світоглядні ідеї УРДП під проводом І. Багряного (1947–1963 рр.) // Українознавство. 2015. № 4 (57). С. 160-176.
8. Генерал Петро Григоренко: Спогади, статті, матеріали; упоряд. і передмова О. Обертас. К.: Смолоскип, 2008. 832 с.
9. Гомотюк О. Українська діаспора США у процесах українського державотворення: перспективи дослідження // Мандрівець. 2014. № 5. С. 48-53.
10. Гончар О. Щоденники: у 3 т. (1943–1967). К.: Веселка, 2005. Т. 1 456 с.
11. Гончар О. Щоденники: у 3 т. (1968–1983). К.: Веселка, 2008. Т. 2 607 с.
12. Гончар О. Щоденники: у 3 т. (1984–1995). К.: Веселка, 2008. Т. 3 608 с.
13. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
14. Горинь М.М. Запалити свічу / упоряд. В. В. Овсієнко. Х.: Права людини, 2009. 328 с.
15. Горинь М.М. Листи з-за ґрат / підгот. І. Гель [та ін.]. Х.: Права людини, 2005. 288 с.
16. Григоренко П. Приховування історичної правди. Наші будні. До питання державної незалежності і взаємин між народами СРСР. К.: Українська прес-група, 2012. 112 с.

17. Даниленко В. Особливості радянського парламентаризму в Україні (друга половина ХХ ст.) // Історія України: маловідомі імена, події, факти. 2010. Вип. 36. С. 88-125.
18. Даценко В.С. Принципи лібералізму і проблема націотворення у політичній філософії І. П. Лисяка-Рудницького // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2014. Вип. 8. С. 184-188.
19. Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл. Нарис портрету політика. Тернопіль: Джура, 2011. 224 с.
20. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 330 с.
21. Добрянська І. Мотиви в'язничної лірики І. Світличного // Творчість Івана Світличного в українській літературі 50–70-х років ХХ століття. Тернопіль: Астон, 2009. 184 с. С. 101-119.
22. Донцов Д. Вибрані твори: у 10 т. Т. 9: Ідеологічна і культурологічна есеїстика (1948–1957 рр.). Дрогобич: Відродження, 2015. 366 с.
23. Загребельний П. Думки нарозхрист, 1974 – 2003. К.: Університетське вид-во «Пульсари», 2008. 240 с.
24. Зайцев Ю. Д. Володимир Щербицький – антипод адептів громадянського суспільства // Вісн. Львів. комерц. акад. 2015. Вип. 13. С. 119-135.
25. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956–1987). Х.: Фоліо, 2003. 144 с.
26. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
27. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с.
28. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
29. Карпенко В. Інформаційна політика та безпека: підручник. К.: Нора-прінт, 2006. 300 с.
30. Касьянов Г.В. До питання про ідеологію Організації Українських Націоналістів (ОУН): Аналітичний огляд. К.: НАН України, Ін-т історії України, 2003. 63 с.
31. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму. К.: Либідь, 1999. 352 с.
32. Квіт С. Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет // Визвольний шлях. 2003. Кн. 11 (668). С. 27-54.
33. Кіндрачук Н. Антиукраїнська мовна політика у вищій школі України: 60 – 70-ті роки ХХ ст. // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер.: «Іст. науки». 2015. Вип. 5 (306). С. 97-102.
34. Киридон П. В. Номенклатура: термінологічні інтерпретації в історіографії // Український історичний журнал. 2012. № 1. С. 171-182.
35. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.

36. Корогодський Р. Брама світла. Шістдесятники / упоряд. М. Коцюбинська, Н. Кучер, О. Сінченко. Львів: Вид-во УКУ, 2009. 655 с.
37. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
38. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. К.: Основи, 1994. Т. 1. 530 с.
39. Литвин В.М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965). К.: Видавн. дім «Лі-Терра», 2004. 324 с.
40. Лук'яненко Л. Вірую в Бога і в Україну. К.: Софія-А, 2007. 307 с.
41. Лук'яненко Л. Де ти, доле України?. К.: Телерадіокомпанія «ІК», 2011. 267 с.
42. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. К.: МАУП, 2003. 296 с.
43. Лутчин Т. Дослідження українського національно-визвольного руху другої половини ХХ століття в історичній та політологічній науці // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2012. Вип. 3. С. 213-220.
44. Михальченко М. Політична проблематика у радянському суспільствознавстві (1922–1991) // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-199.
45. Молдавська Т.І. Літературна спадщина П. А. Загребельного як джерело до вивчення суспільно-політичних процесів в Україні другої половини ХХ ст. // Історія і культура Придніпров'я. Невідомі та маловідомі сторінки. 2014. Вип. 11. С. 91-99. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ikp.nmu.org.ua/pdf/2014/13.pdf>
46. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
47. Музиченко Я. Лінія Ребета: виповнюється 100 років від дня народження лідера «інтелектуально-демократичної» гілки ОУН // Україна молода. 2012. 2-3 березня.
48. Нагребельний В.П. Видатний вчений-правознавець, академік, організатор вітчизняної академічної юридичної науки (до 100-річчя від дня народження академіка НАН України Б. М. Бабія) // Часопис Київ. ун-ту права. 2014. № 1. С. 8-11.
49. Недужко Ю.В. Освітньо-виховні аспекти діяльності української діаспори країн Заходу в контексті боротьби за державну незалежність України (середина 40-х – 80-ті роки ХХ ст.) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2007. Вип. 12. С. 416-433.
50. Неліпа Д. В. Специфіка впровадження системного аналізу у дослідження політичних явищ та процесів в Україні // Вісник СевНТУ. Сер. «Політологія». 2011. Вип. 123. С. 91-95.
51. Плазова Т. Діяльність наукових та освітньо-виховних осередків української діаспори у повоєнні роки // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2013. Вип. 25. С. 147-152.

52. Плющ Л. Людиноненависництво (до джерел). Чернівці: Букрек, 2007. 144 с.
53. Плющ Л. У карнавалі історії: Свідчення. К.: Факт, 2002. 632 с.
54. Подобєд О. Іван Багряний: громадсько-політична та культуротворча діяльність. К.: Ніка-Центр, 2014. 248 с.
55. Подобєд О. Політична публіцистика Івана Багряного // Український історичний збірник. 2013. Вип. 16. С. 203-212.
56. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
57. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
58. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
59. Роговий Ф. «Я світові потрібен як приклад, як можливість». Із щоденників та записників Феодосія Рогового 1954–1992 рр. / Упорядн. Ю. Роговий. Полтава: Дивосвіт, 2009. 236 с.
60. Руденко М. Найбільше диво – життя. Спогади. К.: Кліо, 2013. 696 с.
61. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
62. Світличний І.О. З живучого племені Дон Кіхотів; [упоряд. М.Х. Коцюбинська, О.І. Неживий]. К.: Грамота, 2008. 816 с.
63. Симоненко В.А. Твори: у 2 т. Т. 1: Поезії. Казки. Байки. З неопублікованого. Проза. Літературні статті. Сторінки щоденника. Листи / Упоряд. Г.П. Білоус, О.К. Лищенко. Черкаси: Брама-Україна, 2004. 424 с.
64. Симоненко В.А. Твори: у 2 т. Т. 2: Статті. Рецензії. Нариси. Виступи. Листи. Автографи. Документи біографічного характеру. Черкаси: Брама-Україна, 2004. 320 с.
65. Симоненко В. Ти знаєш, що ти – людина. К.: Наукова думка, 2001. 296 с.
66. Стасюк О. Видавничо-пропагандивна діяльність ОУН (1941–1953 рр.). Львів: Центр досліджень визвольного руху, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 2006. 384 с.
67. Стус В. Вибрані твори. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. 352 с.
68. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
69. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примуш, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.

70. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти). К.: Смолоскип, 2010. 632 с.
71. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
72. Тиса Р. Короткий нарис українського марксизму // Українська правда. Історична правда. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/05/1/79170/>
73. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspolnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
74. Український націоналізм. Антологія. Том 2 / Упоряд. В. Рог. К.: Українська видавнича Спілка ім. Юрія Липи, 2011. 352 с.
75. Федорчук О. О. Основні етапи розвитку політичної науки в Україні // Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Сер.: «Філософія, філософія права, політологія, соціологія». 2009. № 1. С. 153-162.
76. Хмара С.І. Дорогою до мрії : вибрані праці: у 2 т. / упоряд. Р.П. Хом'як. К.: Фенікс, 2005. Т. 1. 628 с.; Т. 2. 464 с.
77. Чорновіл В. Борис Грінченко на ниві народної освіти // У кн.: Чорновіл В. Твори: у 10 т. Т. 1. К.: Смолоскип, 2003. 640 с. С. 64-75.
78. Чорновіл В. Жадання пута розбивати // У кн.: Чорновіл В. Твори: у 10 т. Т. 1. К.: Смолоскип, 2003. 640 с. С. 58–63.
79. Шаповал Ю. Петро Шелест. Х.: Фоліо, 2013. 127 с.
80. Шаповал Ю.І. Петро Шелест у контексті політичної історії України ХХ століття // Український історичний журнал. 2008. № 3. С. 134-149.
81. Шаргородська А.Ф. Традиції і новаторство І. Багряного в осмисленні національної ідеї (на матеріалі публіцистики) // Наукові записки Ін-ту журналістики. Т. 26. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=271>
82. Юрченко В. Вплив партійних ідеологів на розвиток історичної науки в УРСР у середині 50-х – 70-х років ХХ століття // Гілея. 2013. № 75. С. 103-106.
83. Якубець О.А. В. Щербицький та ідеологія: до питання щодо причин «маланчуківщини» // Український історичний журнал. 2014. № 5. С. 107-125.
84. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2009. 526 с.

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сучасний стан формування вітчизняних суспільно-політичних поглядів та ідей

План

1. Основні напрями досліджень вітчизняної політичної науки.
2. Здобутки та проблеми розвитку суспільно-політичних поглядів та ідей на новітньому етапі.

Література

1. Академічна наука: становлення і розвиток дослідницьких установ та напрямів досліджень // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 325-380.
2. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
3. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
4. Горбатенко В. П. Проблеми розвитку політичної науки і освіти в Україні // Суспільно-політичні процеси. 2016. Вип. 4. С. 303-306.
5. Горбатенко І.А. Проблеми і перспективи розвитку політичної науки і освіти в Україні // Зб. наук. пр. звітно-наук. конф. викладачів ун-ту за 2011 рік (9–10 лютого 2012 р., м. Київ) [«Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету»]: у 2 ч. Ч. 1. К.: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2012. С. 123-124.
6. Дем'янчук О.П. Політична і громадянська освіта як політичний інститут: потреба формування в Україні // Гілея. 2015. Вип. 102. С. 412-416.
7. Загорський В.С. До 70-річчя професора Антоніни Федорівни Колодій. Політолог, науковець і доброзичлива жінка // Ефективність державного управління. Зб. наук. пр. / Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів: ЛРІДУ НАДУ. 2012. Вип. 32. С. 3-8.
8. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
9. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с
10. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
11. Кармазіна М. Політична наука в Україні: дисертаційний аспект // Політичний менеджмент. 2008. № 3. С. 17-28.

12. Кармазіна М. Політична наука: предмет, структура, методологія // Політичний менеджмент. 2010. № 1. С. 19-33.
13. Колодій А. Предметне поле політичної науки в сучасний період // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 44–91.
14. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
15. Кочубей Л. Фундатор сучасної політичної науки в Україні: штрихи до портрета доктора філософських наук Фелікса Михайловича Рудича // Трибуна. 2010. № 7/8. С. 5.
16. Круглашов А.М. Здобутки та проблемні питання розвитку вітчизняної політичної науки // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2009. Вип. 17. С. 22-30.
17. Кульчицький С.В. Перебудова в СРСР 1985–1991 // Енциклопедія історії України: у 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (гол.) та ін. К.: Наук. думка, 2011. Т. 8: Па-Прик. 2011. С. 118-119.
18. Курас І. Суспільні трансформації і суспільні науки: проблеми методології // Пам'ять століть. 2001. № 1. С. 3-11.
19. Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. К.: Генеза, 2004. 734 с.
20. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
21. Мацієвський Ю. Між функціоналізмом та нормативізмом: академічна політологія в Україні на початку ХХІ ст. // Людина і політика. 2004. № 5. С. 61-68.
22. Михальченко М. Політична проблематика у радянському суспільствознавстві (1922–1991) / М. Михальченко // У кн.: Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський (гол.), М. Кармазіна, О. Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с. С. 171-199.
23. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
24. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 492 с.
25. Олійник Є. Сучасний стан дослідження політичної науки в Україні / Матеріали ІІ міжн. наук.-практ. конф. (1 березня 2012 р., м. Чернівці) [«Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи»]. Чернівці: Букрек, 2012. С. 16-18.
26. Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. С. І. Здіорука. К.: НІСД, 2014. 124 с.

27. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, В.П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.
28. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
29. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
30. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
31. Рудич Ф. Політична наука чи політологія? // Віче. 2007. № 19. С. 17-20.
32. Рябов С. Г. Політична наука в Україні ХХІ століття: стан та перспективи розвитку: дослідження. К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. 103 с.
33. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
34. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [Л.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
35. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примущ, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
36. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
37. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspilnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
38. Федорчук О. О. Конгреси українських політологів як відображення актуальних проблем політичної науки / О. О. Федорчук: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. (23–24 вересня 2016 р., м. Херсон) [«Історичні, соціологічні, політологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень»]. Херсон: Видавн. дім «Гельветика», 2016. С. 142-145.
39. Шайгородський Ю. Нова суспільно-політична реальність та перспективи розвитку політичної науки в Україні // Політикус. 2015. № 2. С. 14-19.

Теми контрольних робіт

1. Політична думка княжої доби.
2. Суспільно-політична думка литовсько-польської доби XV – XVI ст.
3. Суспільно-політичні погляди представників Острозької академії.
4. Українська політична думка в добу визвольних змагань XVII століття.
5. Політичні ідеї представників духовенства (С. Яворський, Ф. Прокопович).
6. Суспільно-політичні ідеї Г. Сковороди.
7. Соціально-політичні погляди діячів декабристського руху в Україні.
8. Політичні ідеї представників «Руської Трійці».
9. Суспільно-політичні погляди М. Костомарова.
10. Ідеї державності та національного відродження в поглядах І. Франка.
11. Суспільно-політичні погляди М. Міхновського та народження українського націоналізму.
12. Громадсько-політичні погляди М. Грушевського.
13. Суспільно-політична думка в радянській Україні в період непу (20-ті рр. XX ст.).
14. Суспільно-політична думка в Галичині 1920-х – 1930-х років.
15. «Чинний націоналізм» Д. Донцова.
16. Українська політична думка міжвоєнного періоду в середовищі еміграції.
17. Суспільно-політична думка у радянській Україні 1940 – 1950-х років.
18. Українська політична думка діячів еміграції після Другої світової війни.
19. Суспільно-політична думка у радянській Україні у 1960 – 1980-х роках.
20. Соціально-політичні ідеї представників українського дисидентського руху.

Вимоги до написання контрольної роботи

Контрольна робота – це самостійна творча робота із запропонованої викладачем переліку тем для самостійного вибору здобувачами вищої освіти та виконується як позааудиторна робота.

Завдяки контрольній роботі перевіряється рівень самостійного мислення здобувача вищої освіти, його вміння обробляти та аналізувати матеріал, робити узагальнюючі висновки, практично застосовувати знання, здобуті в процесі навчання.

Контрольна робота не може бути викладом чи переказуванням чужих думок, адже має відображати власну авторську позицію. Власну думку здобувач вищої освіти аргументує шляхом викладу аргументів, підбору прикладів, аналогій, проведення паралелей.

Структура контрольної роботи:

- *титульний аркуш* (зразок у додатку В);
- *вступ* (містить такі елементи, як актуальність, мета та завдання контрольної роботи, очікуваний результат роботи, які будуть отримуватися в ході розкриття теми);
- *основна частина* (теоретична основа обраної проблеми й виклад основного питання контрольної роботи);
- *висновок* (за своєю структурою висновок має відповідати переліку завдань, поставлених у вступі. Тобто, висновок підсумовує контрольну роботу або ще раз підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині матеріалу.);
- *додатки* (таблиці, схеми, діаграми) – за бажанням;
- *список використаних джерел* (містить перелік використаних джерел при написанні контрольної роботи). Посилання на використані джерела оформлюється таким чином: у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку використаних джерел та конкретна сторінка, наводиться цитата, наприклад [3, с. 95].

Основні вимоги до оформлення контрольної роботи

- Контрольна робота має бути виконана на одній сторінці аркуша білого паперу формату А 4, обсягом 12 – 20 сторінок.
- Контрольна робота роздруковується на принтері або пишеться охайним почерком обсягом, адекватним друкованому.

- Якщо текст надруковано на принтері: шрифт Times New Roman розміру 14, вирівнювання – «за шириною», міжрядковий інтервал «полупуторний» (1,5), абзацний відступ –1,25 см.
- Параметри сторінок: зверху та знизу – 2 см, зліва – 2 см, справа – 1,5 см.
- Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці.
- Контрольна робота виконується українською мовою.

Рекомендована література

1. Баган О. Поміж містикою і політикою: Дмитро Донцов на тлі української політичної історії 1-ої половини ХХ ст. К.: УВС ім. Ю. Липи, 2008. 77 с.
2. Бажан О. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-ті рр.). К.: Рідний край, 2000. 232 с.
3. Безручко О. Олександр Довженко: розсекречені документи спецслужб. К.: Сучасний письменник, 2008. 232 с.
4. Безродний Є.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
5. Брегеда М.В. Процес десталінізації і суспільні настрої українського населення у 1953–1964 рр. Миколаїв: ТОВ «Фірма «Іліон»», 2010. 187 с.
6. Вдовичин І.Я. Свобода особи в правій українській політичній думці (20–30 рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 512 с.
7. Войтович Л.В. Княжа доба на Русі: портрети еліти. Біла Церква: Видавець О. Пшонківський, 2006. 782 с.
8. Гаврилів І. Західна Україна у 1921–1941 роках: нарис історії боротьби за державність: монографія. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 472 с.
9. Галицько-Волинський літопис: дослідження. Текст. Коментар / ред.: М.Ф. Котляр; НАН України. Ін-т історії України. К.: Наук. думка, 2002. 400 с.
10. Генерал Петро Григоренко: Спогади, статті, матеріали; упоряд. і передмова О. Обертас. К.: Смолоскип, 2008. 832 с.
11. Горбатенко В.П., Остапенко М.А., Горбатенко І.А. Історія політичної думки в Україні: Навч. посіб. К.: МАУП, 2007. 128 с.
12. Гринів О. Українська націологія між світовими війнами: історичні нариси. Львів: Світ, 2008. 432 с.
13. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. І. Франко та його спільнота. К.: Критика, 2006. 631 с.
14. Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження) / [редкол. : Курас І.Ф., Солдатенко В.Ф., Любовець О.М., Бевз Т.А. та ін.]. К.: ІПіЕНД, 2006. 280 с.
15. Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл. Нарис портрету політика. Тернопіль: Джура, 2011. 224 с.
16. Диба А. Сподвижники: Леся Українка у колі соціал-демократів. К.: Основні цінності, 2003. 173 с.
17. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): нариси інтелектуальної історії. К.: Критика, 2013. 488 с.
18. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956–1987). Х.: Фоліо, 2003. 144 с.
19. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
20. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Л.: Новий Світ-2000, 2016. 1000 с.

21. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.
22. Карасевич А.О. Київська Русь: історія політичної думки та її джерела: навч. посіб. К.: Наук. світ, 2002. 215 с.
23. Ковальова С.Г. Судебник великого князя Казимира Ягайловича. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 112 с.
24. Кониский Г. Історія Русовъ, или Малой Россіи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istrus/istrus.htm>
25. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та доповн. К.: Алерта, 2012. 334 с.
26. Корогодський Р. Брама світла. Шістдесятники / упоряд. М. Коцюбинська, Н. Кучер, О. Сінченко. Львів: Вид-во УКУ, 2009. 655 с.
27. Котляр М. Ф. Духовний світ літописання. К.: Ін-т історії України НАН України, 2011. 338 с.
28. Круглашов А. Драма інтелектуала: політичні ідеї Михайла Драгоманова. Чернівці: Прут. 2000. 488 с.
29. Куташев І. Політична думка доби гетьманщини. К.: Укр. Центр духовн. культури, 2007. 320 с.
30. Кухта Б. З історії української політичної думки. К.: Генеза, 1994. 368 с.
31. Латиш Ю.В. Декабристи в Україні. Історіографічні студії. К.: Логос, 2014. 237 с.
32. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. К.: МАУП, 2003. 296 с.
33. Мандрик М. Український націоналізм: становлення в міжвоєнну добу; [передм. В. Вериги]. К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2006. 392 с.
34. Морозов В.В. Історія української суспільно-політичної думки. Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. 180 с.
35. Передерій І.Г. В'ячеслав Липинський: етнічний поляк, політичний українець. Полтава: ПолтНТУ, 2012. 621 с.
36. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, В.П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т. 2. 535 с.
37. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
38. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для здобувачів вищої освіти ВНЗ I–IV рівнів акредитації / за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 779 с.
39. Політологія: хрестоматія / [Гетьманчук М.П., Грищук О.В., Титаренко Д.М., Сусліков В.Є.] / за ред. Гетьманчука М.П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 600 с.
40. Савченко В. Симон Петлюра. К.: Нора-Друк, 2016. 469 с.

41. Салтовський О.І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/salto/salt.htm>
42. Солдатенко В. Винниченко і Петлюра: політичні портрети революційної доби. К.: Світогляд, 2007. 621 с.
43. Статути Великого князівства Литовського: у 3 т. (4 кн.) / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса: Юрид. л-ра, 2002. 462 с.
44. Сучасна політична лексика: енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н.М.; [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 396 с.
45. Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т.Л. Нагорняк, М.В. Примуш, М.А. Польовий та ін. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 228 с.
46. Сціборський М. Нарис проекту основних законів (Конституції) Української Держави // Конституанта. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://constituanta.blogspot.com/2012/04/1939.html>
47. Теорія політики: підручник / Денисенко В.М., Бліхар В.С., Требін Н.П. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
48. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. К.: Дніпро, 2001. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ounuis.info/library/books/971/tysiacha-rokiv-ukrainskoi-suspilnopolitychnoi-dumky-v-9ty-tomakh.html>
49. Турчин Я.Б. Отто Ейхельман: постать на зламі століть. Політологічний дискурс. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2010. 520 с
50. Хижняк З. І. Історія Києво-Могилянської академії. К.: КМ Академія, 2003. 184 с.

**Додаток 1 – Питання до екзамену з курсу
«Історія української суспільно-політичної думки»**

1. Політичні ідеї творів «Слово про закон і благодать» та «Повість минулих літ».
2. «Повчання» Володимира Мономаха як політичний заповіт.
3. Ідея політичного об'єднання українських земель у творі «Слово о полку Ігоревім».
4. Суспільно-політичні ідеї Галицько-Волинського літопису.
5. Політичні засади державності в Литовських статутах.
6. Релігійно-політичні погляди П. Скарги.
7. Сутність держави та проблеми політичної влади в суспільно-політичних поглядах С. Оріховського-Роксолана.
8. Гуманістичний суспільно-політичний світогляд Й. Верещинського.
9. Суспільно-політичні погляди представників Острозької академії.
10. Суспільно-політичний світогляд З. Копистенського.
11. Духовні, морально-етичні та державно-політичні ідеї П. Могили.
12. Релігійно-політичні просвітницькі погляди І. Борецького.
13. Полемічні та християнсько-моральні ідеї І. Гізеля.
14. Еволюція суспільно-політичних поглядів Ю. Немирича.
15. Уявлення про державу, політичну націю та легітимність влади в поглядах Ф. Софоновича.
16. Державницька концепція Б. Хмельницького.
17. Суспільно-політичні погляди С. Яворського.
18. Концепція держави освіченого абсолютизму Ф. Прокоповича.
19. Соціально-політичні ідеї українських гетьманів (І. Мазепа, П. Орлик).
20. Політичні ідеї у козацьких літописах (С. Величка, Г. Граб'янки).
21. Політико-правова проблематика у дослідженнях Я. Козельського, С. Десницького та М. Козачинського.
22. Суспільно-політичний ідеал Г. Сковороди.
23. Ідеологічні засади українських автономістів першої половини ХІХ ст.
24. «Історія Русів» як декларація прав української нації.
25. Соціально-політичні погляди діячів декабристського руху в Україні.
26. Політичні ідеї представників «Руської Трійці».
27. Характеристика суспільно-політичних поглядів М. Костомарова.
28. Політична позиція Т. Шевченка та його внесок у формування політичних поглядів кирило-мефодіївців.
29. Мінливість політичного світогляду П. Куліша.
30. Революційно-демократичні погляди М. Гулака.
31. Проекти конституції майбутньої слов'янської федерації Г. Андрузького.
32. Соціально-політичні погляди В. Антоновича.

33. Концепція державності та місцевого самоврядування в поглядах М. Драгоманова.
34. Соціально-революційні ідеї В. Мальованого та І. Присецького.
35. Суспільно-політичні погляди С. Подолинського.
36. Соціально-політичні погляди М. Павлика та О. Терлецького.
37. Ідеї державності та національного відродження в поглядах І. Франка.
38. Політичний модернізм Лесі Українки.
39. М. Міхновський та народження українського націоналізму.
40. Ліберальні ідеї в поглядах Б. Кістяківського.
41. Національне питання в працях М. Порша.
42. Громадсько-політичні погляди М. Грушевського.
43. Еволюція державно-політичних поглядів В. Винниченка.
44. Державотворчі та військово-політичні погляди С. Петлюри.
45. Громадсько-політична діяльність представників Української партії соціалістів-революціонерів (Ю. Охримович, П. Христюк, Н. Григоріів).
46. Сутність «українізації»: політичні підходи Г. Гринька та М. Скрипника.
47. Політичні ідеї О. Шумського.
48. Проблема української державності у суспільно-політичних поглядах М. Хвильового.
49. «Чинний націоналізм» Д. Донцова.
50. М. Стахів: соціаліст і дослідник інститутів політичної системи.
51. Державницький націоналізм В. Старосольського.
52. Політологічна спадщина М. Сціборського.
53. Суспільно-політичні погляди С. Дністрянського.
54. Політичні ідеї В. Липинського.
55. Національно-орієнтований контекст політичної проблематики в творах українських письменників і поетів (О. Довженко, О. Гончар, В. Сосюра).
56. Ліберальна політична філософія І. Лисяк-Рудницького.
57. Критика радянського імперського режиму В. Чорноволом та Л. Лук'яненком.
58. Правозахисні ідеї П. Григоренка.
59. Релігійно-орієнтоване дисидентство (погляди Й. Сліпого, В. Романюка, І. Геля).
60. Сучасний стан формування вітчизняної суспільно-політичної думки.

**Додаток 2 – Приклад оформлення титульної сторінки
контрольної роботи**

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут економіки
Кафедра філософії і суспільних наук

Контрольна робота
з дисципліни «Історія української суспільно-політичної думки»

назва теми

здобувача вищої освіти спеціальності «Філософія»
групи ФА-221 **Іваненко Сергія Івановича**

Перевірив: *к. іст. н., доц.* **Колєватов Олексій Олександрович**

Чернігів 2023 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематика лекційних занять.....	4
Плани семінарських занять.....	7
Тема 1. Суспільно-політична думка від княжої доби до XVII ст.	7
Тема 2. Суспільно-політичні погляди XVII – XVIII ст.....	11
Тема 3. Суспільно-політична думка першої половини XIX ст.....	17
Тема 4. Громадсько-політична думка другої половини XIX – початку XX ст.....	22
Тема 5. Суспільно-політична думка доби революції 1917 – 1921 рр. та 20-х років XX ст.....	28
Тема 6. Суспільно-політичні погляди 30-х – 50-х років XX ст.....	34
Тема 7. Суспільно-політична думка 60-х – 80-х років XX ст.....	41
Тематика самостійної роботи.....	48
Тема 1. Сучасний стан формування вітчизняних суспільно-політичних поглядів та ідей.....	48
Теми контрольної роботи.....	51
Вимоги до написання контрольних робіт.....	52
Рекомендована література.....	54
Додаток 1 – Питання до екзамену з курсу «Історія української суспільно-політичної думки».....	57
Додаток 2 – Приклад оформлення титульної сторінки контрольної роботи...59	